BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„SADOVEANU"
Inventar Nr.

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul II
Nr. 44 (61)
16 oct. 1992
16 pagini
15 lei

Redactor şef MARIN SORESCU

LI TAI PE (702-763)

Constelația vinului

Prietene, dacă, în ceruri, vinul,
Printre zei, cinstire n-ar avea,

N-ar avea, în curând seninul,
Vinul, Constelație și Stea.
Iar dacă aicea, jos, pe lume,
Nu ar fi iubit cumplit, total,

Ah! izvorul vinurilor, spune-mi
Cum și-ar revărsa spumosul val?

Însă cum și cerul și pământul
Vântul îl cinstesc în chip firesc,

Eu îl port cu mine-n sticlă, bându-l,
Căci ar fi păcat să mă sfiesc.

Mi s-a spus că-a vinului licoare
Și-a găsit chiar printre sfinți adepți,
Că o cupă cu vin vechi și tare
A plăcut și celor înțelepți.
Dacă sfinți și genii pretutindeni
Către vin au tins cu sfânt avânt,
Noi de ce numai spre cer să tindem
Când putem să bem și pe pământ?
Vreau trei cupe să le sorb pe toate,
Că purced la drum îndepărtat.

Vreau un poloboc, dacă se poate,
Să-l dau gata până spre-nserat.
Iar dacă te temi că e vreun farmec
Sau o vrajă-n vinul vechi și sec, -

Fugi de fariseu și de fățarnic!
Spune-mi mie și-am să te desleg!

ALCEU (circa 600 înainte de Hr.)

Fragmente

Să bem prieteni! Stingeţi făcliile
Căci iată zorii limpezi mijesc pe cer
Ne-a înzestrat cu vinuri Bachus
Să mai uităm, uneori, tristeţea

Tu toarnă, numai! Unul şi-un alt clondir!
Să-mpingă primul pe celălalt în noi!

II

Nu-ţi face grijă, nu te gândi la rău
Căci cu tristeţea nu ne vom pricopsi!
Ci, draga mea, ascultă-mi leacul:
Toarnă-ne vin să întindem cheful.

III

Cu vin să-ţi uzi fiinţa căci e în zori,
e ora gravă când însetăm cumplit.
Sub tufe libelula plânge
Aripa ei presimţea arşiţa

Arşiţa cade grea şi usucă tot
Doar ghimpele măgarului dă flori
Femeile se-ncing, pe când bărbaţii
Beau moleşiţi şi-ofiliţi, sub astre.

O. HORATIUS FLACCUS (65-8)

Lui taliarh

Te uită iarăşi se văd zăpezi pe munţi,
E alb Socrate şi ostenesc păduri
Purtând povara iernii. Gerul
Încremeneşte apele-n fluvii

Alungă frigul aspru. Aruncă-n foc
Belşug de lemne. Toarnă din amforă
Un vin sabin de patru toamne
O, taliarhe, – ce dărnicie!

Şi lasă totul pe seama zeilor
Căci ei opriră vântul stârnit de mări
Încât dorm paşnici chiparoşii
Ulmii bătrâni odihnesc în pace.

Ce o să fie mâine tu nu-ntreba
Şi-atât cât e destinul de partea ta
Şi mai eşti tânăr nu fugi de
Flacăra dragostei, dulci danţuri.

Cât cărunteţea morocănoasă e
Departe, du-te pe al lui Marte Câmp
Părtaş al murmurelor tandre
Amestecate cu jocuri, în noapte.

Acum se-aude râsul melodios
Al fetei cărei, stând în ungher ferit
Îi furi inelul sau brăţara
De pe un braţ ce, glumind, se-ascunde.

OV. S. CROHMĂLNICEANU: Amintiri deghizate

AL. PIRU: Preludiu la Electra

MARIN SORESCU: Desfacerea gunoaielor (teatru)

Versuri de: GHEORGHE TOMOZEI, CAIUS DRAGOMIR, ION COCORA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ATITUDINI

A DOUA SLAVIZARE A BASARABIEI

În timp ce din Basarabia parvin informaţii cu privire la absenţa aproape totală a cărţilor româneşti din biblioteci şi librării, care continuă să fie ocupate în proporţie de 99 la sută de armata tipăriturilor sovietice, mai eficientă chiar decât cea a mercenarilor transnistreni în probleme de separatism -

În timp ce emisiunile televiziunii basarabene ne demonstrează, prin greutăţile de exprimare în aşa-zisa limbă moldovenească a reporterilor, cât de puternică a fost presiunea politicii de deznaţionalizare a ţinuturilor româneşti de dincolo de Prut -

În timp ce comercianţii basarabeni care populează talciocurile de dincoace de Prut preferă să vorbească între ei ruseşte, semn că şi procesele lor de gândire (şi poate şi de conştiinţă) se produc mai mult în această limbă decât în româneşte -

În timp ce guvernul român face un serios efort financiar pentru vremurile acestea de criză, creând condiţii pentru instruirea gratuită în România a câtorva mii de studenţi şi elevi pe an, ca parte a unui amplu program de integrare culturală -

În timp ce aşteptăm cu nerăbdare să bată o dată ceasul unirii fireşti, totale şi definitive a Basarabiei cu ţara din care a fost ruptă de foamea de pământ a unei Rusii imperialiste (cu sau fără comunişti la Kremlin), care lasă anual în paragină un teritoriu de dimensiuni continentale (din lipsă de braţe de muncă, dar ţinând milioane de ruşi sub arme pe la diferite colţuri ale lumii)-

În timp ce devine limpede chiar şi pentru başibuzuci că îndepărtarea Basarabiei de la sânul maşterei Rusii este ireversibilă precum deriva continentelor, dar, desigur, mai rapidă şi mai vizibilă -

În timp ce oameni cu inima largă din România trimit fraţilor basarabeni manuale şcolare, reviste, cărţi cu litere şi simţire românească, în încercarea disperată de-a umple vidul spiritul creat prin cinci decenii de sălbatică opresiune -

În timp ce autorităţile moldoveneşti au făcut eforturi editoriale imense, căutând să pună rapid în mâinile populaţiei cărţile româneşti de suflet, clasice sau contemporane, prin publicarea lor în tiraje de masă, în condiţii excepţionale de calitate şi, totodată, la preţuri accesibile -

În tot acest timp, persoane şi structuri economico-administrative, sub umbrela economiei de piaţă, democraţiei, liberului schimb de mărfuri, persoane şi idei, transferă în România întreaga producţie editorială din Basarabia, săvârşind nu numai o imensă escrocherie, dar şi un gest grav de lezare a intereselor româneşti.

În Gorj, spre exemplu, librăriile gestionate de SC Cartgo SA au fost pur şi simplu inundate de cărţi tipărite în Basarabia, cărţi care nu se vând nu din resentimente, cum s-ar putea răstălmăci, ci din cauză că bibliotecile publice şi particulare le posedă în ediţii româneşti din anii trecuţi. Totodată greutatea lor financiară atârnă greu în balanţa librăriilor, care au trebuit să le deconteze cu bani împrumutaţi, aducându-le în prag de faliment. Ar trebui, probabil, ca librarii înşişi, dacă împuterniciţii statului n-o fac, să-i ia la întrebări pe directori şi contabili până nu-i prea târziu.

Cât priveşte responsabilitatea pentru această a doua slavizare a Basarabiei, rândurile noastre ţintesc mai sus de matrapazlâcurile cutărui sau cutărui director imbecil dar plin de sine şi de bani din reţea deşi există riscul să găsim şi acolo urechi înfundate cu ceară, obraji groşi şi ochelari de cal.

Nicolae DIACONU

scaunul catodic

Dependenţa presei de reclamă coboară, ca apariţie curentă şi coerentă, abia până în secolul XIX. La început axată pe prezentarea unor produse alimentare sau pe elixire şi talismane magnetice („biterul suedez..."), publicitatea pare a fi fost codificată de Émile de Girardin, creatorul, în 1836, al cotidianului parizian *La Presse*. De atunci, ziarele şi-au împânzit coloanele (iniţial două, apoi trei) cu diverse anunţuri şi şi-au găsit cu această ocazie un nou sistem de finanţare. Vârându-şi coada inevitabila politică, afacerea debutează prost, printr-un duel (nu numai verbal) în urma căruia Girardin îl ucide pe Armand Carrel, directorul cotidianului republican *Le National*, care îl acuzase că primeşte fonduri de la guvern. Aici ajungem şi la rostul public al publicităţii: ea nu creează neapărat beneficii celui ce o propagă, ci creşte tirajul şi scade preţul abonamentelor.

Într-o economie de piaţă abia mijită (ca să se stocheze şi informaţia şi capitalul nu putem sări etapele, astfel încât e necesar să mai aşteptăm vreo două, trei generaţii) am început să folosim etichetele fără a ne interesa de adeziv. Televiziunea noastră aruncă pe piaţă vorbe neacoperite de fapte (sponsor, briefing, lunch) întrerupând programul tot la zece minute pentru a ne adormi cu aceleaşi şi aceleaşi reclame: la şuruburi, copiatoare, televizioare de peste 300 000 de lei bucata, mori cu valţuri, chewing-gum, coca-cola şi ţigări de contrabandă. Adică tot ce se găseşte într-o „butică". CNA-ul ar trebui să controleze şi publicitatea şi vorbele aruncate acolo. Nu orice producător de limonadă îşi poate permite să râgâie că e cel mai bun. Timpul destinat reclamelor trebuie cuantificat, cupiurile de asemenea, „abuzul dăunător sănătăţii" trebuie să apară la ţigări şi la alcool etc. Singura reclamă elegantă este cea realizată, pentru colonii, de Regia franceză a tutunului pentru „Gauloises", varianta ariană. („Galuches" sau „Goldos" în argou).

Tot un fel de reclamă a încercat şi emisiunea „Simpozion", cerându-i, cu o oră înaintea anunţării premiului Nobel, poetului Doinaş un discurs de recepţie cu plata în valută rămas, ca de obicei, fără rezultat. Tot din vina speaker-iţelor noastre, ce-şi ascund nepriceperea sub ciupiturile de vărsat sau sub usturimea vocii (singurele apariţii omeneşti sunt I. Marciuc şi A. Toader), nu ştim nimic despre „cantal" (fromage crue, à pâte pressée), despre Nestor Burma şi despre maître d'hôtel, responsabil cu vinurile la masă, retrogradat la valet. Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba (vezi şi amintirea apariţiei personajului cu pricina la puci!) adică nu prea avem obişnuinţa să răsfoim reviste. Că de cărţi... Reclama e sufletul comerţului, dar e un întreg discurs acolo ce se cere cunoscut cu bucata.

Nicolae ILIESCU

P.S. „De la egal la egal, amical", în ciuda pletorei de invitaţi şi a lipsei unui plan dinainte stabilit, începe să devină o emisiune „repede". Ca şi cea a lui Mihai Tatulici, orice s-ar spune.

TUR DE ORIZONT

● Numărul 31 al prestigioasei reviste *România literară* conţine partea a doua a unui excelent eseu semnat de Alexandru George intitulat „Neîntâlnirea cu Noica". Aşteptăm aplicaţiile pe text, în continuare.

Pe pagina 3, rubrica „actualitatea" găzduieşte articolul „Cuviinţa şi necuviinţa" în care un Iustin Panţa trage cu urechea pe la mesele din cârciumi. Pornind de la dialogul shakespeare-ian „e bună berea?", „e bună, că-i rece" se purcede, cu mijloace proprii, la o abisală analiză a spiritului românesc. Alături, pe pagina 2, se înghesuie „Vendeta ca principiu politic", la rubrica „fantoma lui Dej", articol semnat de „fantoma Anei Pauker" –, Vladimir Tismăneanu. Băiete, două mici!

● La rubrica de cultură mică a revistei *Expres-Magazin* se dă întrebarea „cine credeţi că ar putea fi viitorul ministru al culturii?" la care, nu ştim de ce, dar nu răspunde şi înţeleptul Grid Modorcea. Răspunde în schimb, foarte echilibrat, Stelian Tănase citându-l pe „George" Semprun. E „Jorge", dar nu-i nimic! Alăturat, la rubrica „romanul obsedantelor decenii" se permite cititorilor să aibă opinii literare, în cel mai parfumat stil al anilor '50.

● În *Cuvântul* numărul 40 din 6/12 octombrie a.c., pe pagina întâi se spovedeşte R.G. Ţeposu sub titlul şocant „suntem bolnavi de schizoidie". Chiar dacă gândirea paralogică ar fi fost mai corect îmbrăcată în „schizofrenie", greşeala recunoscută e pe jumătate iertată, mai ales că pluralul îl îmbracă în cămaşa sa de forţă şi pe pacientul de alăturea (de drum şi de coloană tipografică), Ioan Buduca. Faceţi progrese băieţi, continuaţi tratamentul!

● În acelaşi număr, dna. Maria Luiza Cristescu-Matache (bine cunoscuta autoare a „Genţuţei cu pelican") trece prin momente critice şi devine personajul unui foileton soios semnat de Zlătescu. Fata din Zlătescu!

● Foaia de poze comentate *Academia Caţavencu* descoperă, prin redactorii săi, „răutăcioşi adolescenţi" (cum îi califică, pe bună dreptate, „cronicarul" *României literare*), că apa caldă a apărut pentru prima oară la oraş. Nu cumva şi mersul pe jos?

● *Evenimentul zilei* – de departe, cel mai popular cotidian românesc –, numărul 89/ 3 octombrie curent trânteşte, pe ultima pagină, două pietre în balta culturii pe care o posedă bieţii liceeni de acolo. „Michael, Iugoslavia *love's you*"şi, sub o fotografie ce înfăţişează un fan plângând în costumul de scenă al lui Michael Jackson (pălărie neagră, bluzon de piele, brasardă albă) scrie: „zi de doliu pentru fanii români". Sic!

Culmea prostiei e atinsă în schimb de articolul „Berevoieştiul culturii româneşti", publicat un număr mai târziu (90) unde trei (!) jurnalişti de lumea a treia au aflat preţ de o filă dactilo cum că mai toate cărţile nevândute se distrug. Este atacată Editura „Humanitas" pentru că a livrat 20 de tone de cărţi Fabricii de hârtie Buşteni. Cărţile erau semnate de Cioran, Paleologu, Ierunca, Zamiatin, Iakovlev ş.a. Ei şi? Asta-i economie de piaţă, dar nu şi pentru de-alde Pif le chien (cel mai imbecil pseudonim din presa de astăzi, aparţinând unui biet curier, colportor de ştiri sportive). Unde mai pui că în cadrul articolului respectiv stabilimentul din Buşteni apare cu trei denumiri deodată: Fabrica de hârtie, S.C. „Hârtia" S.A. şi I.C.H. Buşteni. Dacă tot vrea să facă un ziar de tip american (cu ştiri de scandal, infirmate a doua zi, cu titluri care nu au nici o legătură cu articolul de deasupra), dl Cristoiu ar face bine să-şi angajeze vreo zece rewriter-i, cu şcoală.

● Revista *Week-end*, editată de grupul de presă „Tineretul liber" şi-a schimbat structura, începând să devină un adevărat magazin cultural. Mai sunt multe de făcut, dar drumul e bun. Cu atât mai mult cu cât au dispărut semnăturile lui de-alde Dan Stanca, Grid Modorcea (ultimul cu violente atacuri antisemite şi cu alte prostii literare) şi alţii. Mai trebuie renunţat şi la flăcăiandrul de la telex Lucian Oprea, devenit peste noapte cronicar sportiv şi siluitor al limbii române. Ultima lui ispravă este defăimarea precară a lui Mircea Micu, pe motiv că ar fi ardelean! Aşteptăm cu nelinişte răspunsul sus-numitului la chinuitoarea întrebare „dacă există viaţă inteligentă în univers". În universul lui, desigur.

●Pericolele prozei: „Ca un constructor voios care lucrează la mare înălţime fără centură de siguranţă, Mihai Zamfir ignoră abisul melodramei deschis sub el. Ca să nu ameţească, acţionează decis, dezinvolt, cu un fel de sinceritate operativă şi reuşeşte, într-adevăr, să alunge primejdia" (din *România literară*, nr. 31. p. 9 supra, şef de şantier. Alex. Ştefănescu).

DIAC TOMNATIC ŞI ALUMN

REVISTA REVISTELOR

Revista *Manuscriptum* „împlineşte" cea de-a 81 apariţie, a cărei întârziere (nr. 3-4/1990) e compensată de eleganţa şi sobrietatea care i-au impus identitatea în cei douăzecişiunu de ani de existenţă. Fiecare din cele 330 de pagini ale acestui număr are „greutatea" documentului, a prezentării întocmite cu profesionalism şi a unei grafici bine alese şi admirabil reproduse. Cum comentariul nostru nu poate, în nici un caz, suplini lectura revistei, ci doar să îndemne la lectură, selecţionăm pentru cititorii noştri câteva „momente" din sumar: *Grădina lui Akademos* (corespondenţa lui Mircea Eliade, Emil Cioran şi Lucian Blaga cu Constantin Noica); *Centenar Vasile Alecsandri*; *Avangarda românească* (Tristan Tzara, Saşa Pană, Ştefan Roll); *Confluenţe* (B. Fundoianu, Ilarie Voronca); *Laborator de creaţie* (Mircea Eliade). Se adaugă, desigur, altele, necuprinse aici, dar pe care cititorul le va descoperi în acest mereu încântător *Manuscriptum* menit să completeze, cu piese mai puţin sau deloc cunoscute, imaginea culturii române.

Aflat o vreme în impasul economiei de tranziţie, *Manuscriptum* reuşeşte să se smulgă din punctul inerţial, datorită neobositului Alexandru Condeescu, care a atras colaboratori de primă competenţă. Ar fi nedrept să nu cităm câţiva dintre ei şi oricum e nedrept că, sumarul fiind extrem de bogat, nu-i putem cita pe toţi: Ov. S. Crohmălniceanu, Amita Bhose, Petru Creţia, Fănuş Băileşteanu, Virgil Cândea.

Literatorul

Săptămânal de literatură şi artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul II, nr. 44(61)/ 1992

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUŞ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Colectivul redacţional:
Lucian Chişu (redactor şef adjunct),
Ion Cocora (redactor şef adjunct),
Nicolae Diaconu,
Andrei Grigor (secretar general de redacţie),
Valerian Sava,
Marin Stoian

Adresa redacţiei:
Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, cod 71341, tel. 17.10.23; 17.60.10, int. 2243, 2248, căsuţa poştală 33-20.

Administraţia:
Direcţia Pentru Presă, Publicitate şi Tipărituri, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Bucureşti

Anunţăm cititorii noştri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 Bucureşti – Piaţa Presei Libere nr. 1, România

Publicaţia este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziţia 43. ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată
© JORDAN

Tiparul executat la TIPOREX Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

EXIL ȘI LITERATURĂ

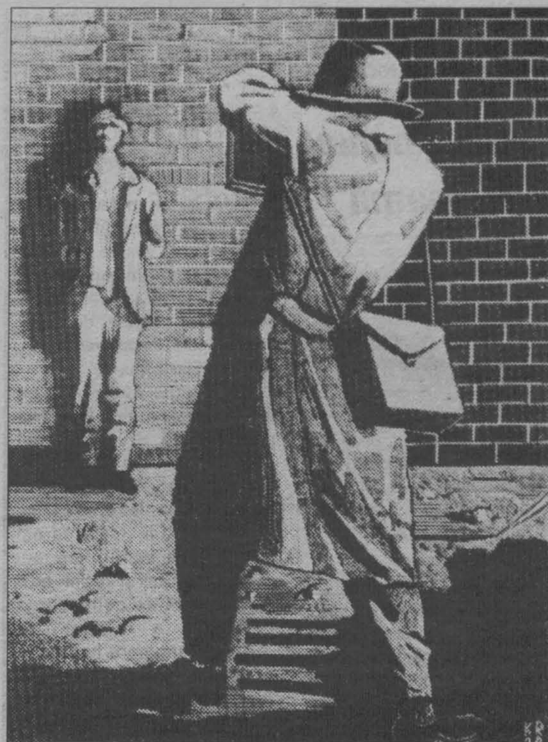
Universitatea din Avignon a organizat la sfârșitul lunii septembrie un colocviu internațional cu tema *Exil și literatură (scriitorii români de expresie franceză).* Au participat profesori de literatură de la universitățile din sudul Franței și din Italia (Luiza Vilmarin, Fulvio Del Fabbro, Alain Vuillemin, Jean Hormière, Marie-Claude Hubert și, bineînțeles, organizatorii colocviului: profesorii Ilinca și Georges Barthouil), scriitori din exil (Sanda Stolojan, Nicolae Balotă, Viorel Ștefăneanu) și un număr de profesori de literatură, scriitori și critici literari din țară (Irina Mavrodin, Mircea Martin, Mircea Nedelciu, Marina Mureșanu, Gh. Crăciun, Maria Vodă Căpușan, Liliana Șomfălean, Iulian Popescu, Mircea Anghelescu și subsemnatul). Se afla de față și romanista bulgară Roumiana Stantceva, traducătoare din literatura română, regizorul filmului „Codin", Henri Colpi, și pictorul Constantin Udroiu, stabilit de mulți ani la Roma. Acesta a pregătit o expoziție cu portrete ale scriitorilor români din exil. Printre ele zăresc și figura îmbufnată a lui D. Țepeneag din faza lui onirică și chipul iacobin al lui Paul Goma. Mă interesează din expoziție mai mult icoanele care sunt, într-adevăr, remarcabile.

Punctele de reper în această dezbatere sunt Panait Istrati, Eliade, Cioran și Eugen Ionescu. Nu sunt uitați nici Benjamin Fondane, Heliade Rădulescu, Iulia Hasdeu și marile doamne ale culturii franco-române, Anna de Noailles, Elena Văcărescu și Martha Bibescu. Alain Vuillemin de la Universitatea din Limages vorbește despre „proba exilului" în proza Oanei Orlea, Vintilă Horia, Petru Dumitriu, Tudor Eliad și G. Horodincă; alții fac referințe la cărțile lui Paul Goma și Bujor Nedelcovici și încearcă să determine drama sau, mă rog, dificultatea trecerii de la o scriitură la alta.

Pornind de la un text mai vechi al lui Cioran, se încearcă și o teorie a exilului. N. Balotă vorbește, în conferința inaugurală ținută la primăria din Avignon, despre exilul lingvistic și exilul metafizic, dând multe date autobiografice. Cu această ocazie aflu că limba română nu-i limba lui maternă și că ieșirea din limba paternă (română) are o justificare morală și spirituală. Îl întreb la urmă în ce limbă, totuși, se roagă și, corect, îmi răspunde că limba rugăciunii sale este limba paternă, adică româna. Alți participanți fac caz, după mine în chip exagerat, la „neromânitatea" lor sau a autorilor despre care vorbesc. Înțeleg multe subtilități și accept, dinainte, orice destin și situație existențială, mai puțin încercarea unora (simptom pe care l-am observat și în mediile neliterare ale diasporei românești), de a se detașa cu o grabă nefilozofică de identitatea spirituală românească. Unul își amintește acum că bunica lui a avut o legătură sentimentală cu un austriac, altul că bunicul, venit din sud, a călătorit în Occident și s-a întors de acolo convertit la altă religie. S-a întâmplat, poate, chiar așa cum zice vorbitorul, dar nu-mi dau seama ce importanță poate avea acest fapt biografic pentru literatură.

Nu-i greu de observat că toate acestea sunt fantasmele, complexele, bovarismele unor oameni care nu se simt bine într-o cultură pe care ei o consideră minoră. Un complex cunoscut în anii '30 și de Cioran și Eugen Ionescu. Justificarea lor era, cu adevărat, metafizică și literară. Ionescu spune limpede în *Nu* (1934) că „dacă eram francez, eram poate genial". Nu toți au însă această motivație spirituală și, văzând râvna pe care o depun pentru a-și pierde identitatea, nu poți să nu te întrebi asupra profunzimii lor morale și spirituale. Cazul scriitorului este mai complicat și limba lui este, în fond, limba în care scrie și dacă el a publicat, să zicem, 15 cărți în limba română, mă interesează prea puțin, ca să nu zic deloc, ce-a fost bunicul și ce-a făcut, într-o împrejurare romantică a vieții sale, bunica lui. Importantă și edificatoare este doar opera sa care, de la un anumit grad de profunzime estetică și spirituală, reflectă în chip fatal filozofia din interiorul limbii și, prin ea, spiritul unei națiuni. În ceea ce mă privește, nu cred în fatalitatea culturilor minore, cred doar în puterea talentului și posibilitatea lui de a ajunge la esențele lumii indiferent în ce limbă scrie. Ca dovadă că limba română a dat mari poeți și continuă să dea o poezie care nu-i deloc minoră într-un secol în care poezia și-a pierdut importanța socială.

În ce privește lucrările colocviului, trebuie să spun că ele s-au desfășurat într-o atmosferă civilizată și schimbul de idei a fost realmente util. Ideea mea, formulată ca atare în comunicarea pe care am prezentat-o, este că literatura română trebuie să-și reconstituie unitatea ei spirituală și că orice om care scrie în limba română – și scrie bine – servește spiritualitatea românească. Parafrazez, s-a înțeles, pe Camus și pe alții care au înțeles bine că scriitorul este, prin natura lui, un caz excepțional și că exilul este o tragedie care-l poate duce spre rădăcinile ființei. Conduita este ca, din această meditație, să iasă o operă și opera să supraviețuiască circumstanțelor care au provocat-o. Am repetat și la Avignon ceea ce am scris de mai multe ori în revistele din țară: trebuie să cunoaștem, înainte de orice, scrierile exilului și, cunoscându-le, să le judecăm drept. Nu cunosc o formă mai înaltă de înțelegere și stimă intelectuală decât o lectură meditată și o judecată obiectivă...

Karl Rössing: *Fotoreporterul la execuție*

Din laguna îndrăgostiților

Visez o mare să-mi îndulcească eșecul
o adâncime să mă scufund
și să fiu departe de chinul
pe care îl produc cuvintele
în lumina de sfârșit de septembrie
când adorația pentru frunză
sub brumă nu cere cuvinte ca să atingă
extazul
simt că pe creștet îmi coboară
răcoarea ce vine de la verdele
cerului și că sub tălpi îmi dă amețeli
verdele pământului
îmi sfidez propriile limite și în nări
cu un fum aromat ca de
droguri incinerate învăț să scriu
cu mâna stângă
literele smulse din creier se înghesuie
diforme pe încheieturi
sidefii de nimfă și de sub roțile
de moară ale timpului
poeții minori îmi aruncă priviri
afectuoase de sticlă gălbuie
etern din tagma îndrăgostiților
fără de minte
nu mă apăr de disprețul celor
ce se laudă că s-au născut imuni
la pasărea ce-și împarte umbra
deasupra livezilor vara
aștept ploaia uitând să mai revină
ca și copilăria la
iambii și dactilii
peste care murmură înfiorată ziua
de mâine.

Pe o înălțime de piatră senină

Pe o înălțime de piatră senină
și sănătate venită de la dumnezeu
voi închide ochii închipuindu-mi
toasturi care îmi vor aduce aminte
dâra de viață ce-ți întunecă
sprânceana

atunci imaginea ta suprarealistă
în spațiul poemului
va fi o formă de protest împotriva
precarității vieții
descrierea unui tub de oxigen ce obligă
plămânii muribundului
să nu uite că au fost cândva păsări

atunci tu vei spune după cât de bine
l-am cunoscut știu că apropierea mea
i-a strivit imaginația până când
s-a simțit mai inutil decât o carne
părăsită de instincte
și pe buzele tale aerul va fi roșu și pur
ca miezul de cireașă.

Ar mai fi de trăit

Niciodată nu am visat un pian călare
pe un cal
am visat un pian în frac la recepția
campionilor de bridge
am visat un pian cu o garoafă la rever
plimbându-se seara
am visat un pian trăgând cu ochiul la sânii
tăi din râu
niciodată nu am visat un pian coborând
într-o fântână
am visat un pian fortificându-se cu frunze
de pelin
am visat un pian plecat la vânătoare
am visat un pian pe o buză de prăpastie
niciodată nu am visat un pian fumând pipă
ar mai fi de trăit

Pentru a scrie

Goana și răzvrătirea ta nu ajută
la nimic
poemul le consideră chiar vinovate că
nu-l lasă măcar
o clipă să doarmă cu bărbia sprijinită
pe genunchi
E o noapte câlțoasă între pleoapele
cărților
o umezeală amăruie înțeapă nările
pătrunde în litere
până la oase iar singurătatea suge
fantezia ca viermii
dulceața miezului de prună
Tu nu ești nici aproape nici departe
acum
văd doar părul tău roșu un fel
de mărăciniș precum o rană
pe fața lunii pline
Am nevoie de umărul tău gol pentru
a scrie umărul
tău gol în palmele mele atinge
perfecțiunea

Fără tine

Mâine pleacă și graurii
sperietorile vor rămâne singure în vie
să-mi jupoaie pielea de pe creier
cu o retorică imposibilă

În zadar caut un verb
care să umple oglinda de pistrui
ca de niște bondari hipnotici

fără tine anotimpul e eliptic

Ion COCORA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AMINTIRI DEGHIZATE

Ov. S. CROHMĂLNICEANU

Un sfat neluat în seamă

Ce avusese cu mine Stancu, m-am întrebat multă vreme? Îi arătasem realmente o sinceră admirație în tripla mea cronică literară la *Desculț*, din *Contemporanul*. Continuasem să-i vorbesc de bine cartea și după aceea, când mulți, cărora le stârnise serioase invidii, vehiculau diverse bârfe pe seama ei. Adevărul e că se făcea în jurul romanului un tam-tam menit să displacă prin disproporțiile lui chiar și iubitorilor romanului. Stancu își pierduse capul. La început fusese plăcut emoționat de buna impresie pe care o făcuseră paginile aduse la *Contemporanul*, în locul unui articol promis și nescris. Nu-i venea să creadă că reușește să scrie proză. El se simțea poet și ce publicase până atunci sub titlul de roman, *Taifunul* (1937) și *Oameni cu joben* (1941), era primul să considere drept simplu diletantism. Acum constata surprins că oamenii și întâmplările despre care scrie prind realmente viață și faptul îl încânta și intimida. Se îndoia că va izbuti să facă din aceste amintiri inițiale o operă închegată de ficțiune. După ce *Desculț* a apărut, a cunoscut o primire entuziastă și mai ales a fost tradus în numeroase limbi străine. Stancu a pornit să se creadă un romancier de talie mondială. Lua drept veritabil ecou internațional edițiile de peste hotare ale romanului. Uita că el însuși invita în România tot felul de inși care se angajau să obțină editarea unei versiuni hindi sau urdu a lui *Desculț*, îi ținea la Sinaia cu lunile pe banii Uniunii și le plătea copios ostenelile. Căpătase convingerea că e un alt Céline și criticii nu văd originalitatea lui extraordinară. L-am auzit, cu urechile mele, plângându-se de aceasta. El își trimitea paginile manuscrise la *Gazeta literară* și nici unul dintre criticii de acolo, Paul Georgescu, Mihail Petroveanu, Vicu Mândra nu le păstrau ca să studieze ștersăturile și modificările rândurilor lui așternute pe hârtie, până a fi luat forma finală. Pierdeau astfel, cu nepăsare, prilejul unor lecții magistrale. La mijloc era și o mică demagogie. Să-i vorbești de rău pe critici rentează întotdeauna printre scriitori. Mulți dintre ei au răni nevindecate din contactul cu cei care și-au exprimat cândva public părerea despre producția lor. Criticii sunt niște impostori insinuați prin fraudă în lumea literară. Ei umblă cu „flori deșarte, care roade n-au adus", vorba lui Eminescu.

Dar Stancu avea încă un motiv de animozitate împotriva mea, Petru Dumitriu mă chemase să-l ajut ca să facă, iarăși, din *Viața Românească* o revistă lizibilă. Între altele, ne propuseserăm să cerem colaborarea scriitorilor mai vechi, nesolicitați și împinși pe o linie moartă de conducerea anterioară a revistei. Nu realizaserăm mare lucru, dar ceva tot apucaserăm să schimbăm. În sumar începuseră să apară nume ca Al. Philippide, T. Arghezi, D.I. Suchianu, Tudor Vianu, G. Călinescu, Camil Petrescu, Oscar Lemnaru, Gellu Naum.

Într-o seară aveam întâlnire cu Petru Dumitriu și Henriette Yvonne Stahl îmi spune să-l aștept, că era dus la Stancu și trebuie să vină curând. Pe atunci acesta din urmă nu ajunsese încă președintele Uniunii Scriitorilor, conducea deocamdată numai organul ei, *Gazeta Literară*, proaspăt scoasă – dar cuvântul lui cântărea greu printre mânuitorii condeiului. Henriette era foarte atentă la ce spune Stancu și-l trimitea adesea pe Petru să se consulte cu el. Acum venise cătrănit, Stancu îl apostrofase de cum călcase pragul: „Ce faceți voi, acolo, la *Viața Românească?* Îi lăsați pe ăștia să scrie toate bazaconiile care le trec prin cap"? Petru îi pusese la curent cu intenția noastră. „Da, aprobase Stancu, nu prea încântat, dar să-i puneți să mănânce rahat!" a urmat apoi justificarea sfatului printr-o rațiune politică de mare astuție. „Dacă vin Americanii, i-a explicat Stancu lui Petru, ne spânzură pe amândoi. Cu cât o să fim însă mai mulți, o să le fie mai greu să o facă și avem șanse să scăpăm!"

Refuzasem să mă las convins de acest raționament, oricâtă robustețe logică dovedea el, și nu prea dădeam semne că înțelesesem să aplic îndemnul lui Stancu, drept care se supărase pe mine. Îi trezisem mânia, în special, aveam să aflu iar prin Petru, cu cronica la romanul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran. „Ăla stă pe tușe, scrie o carte pentru copii, ca să încaseze un munte de bani și Crohmălniceanu îl mai și laudă!" Îmi plătise în consecință polița cu dividendele respective.

ISTORIE LITERARĂ

AL. PIRU

Preludiu la Electra

În 1968 când am întocmit panorama celui de al cincilea deceniu al literaturii române, nu am avut voie să introduc recenzia mea la *Euridice*, 8 proze (1947) de Petru Dumitriu, cartea sa de debut, din *Națiunea*, despre care a scris tot acolo și G.Călinescu. Bineînțeles, cenzura a oprit și cronica lui în culegerea din G.Călinescu cu titlul *Literatura nouă* (1972) *Întâlnirea din pământuri* (1948) de Marin Preda și *Euridice* anunța pe cei mai importanți prozatori ai generației postbelice pe care am fixat-o între 1948 și 1981 (are exact 33 de ani). Cele opt proze ale lui Petru Dumitriu au fost republicate după 44 de ani de la apariție, de Editura Eminescu, cu adaosul piesei de teatru *Preludiu la Electra* tipărită întâi în *Revista Fundațiilor Regale* nr. 1, 2 și 3 din 1945. Ca și *Euridice*, *Preludiu la Electra* beneficia de studiile clasice întreprinse de autor în Germania cu o bursă în anii războiului. Piesa, în patru acte și un prolog nu a fost reprezentată până în prezent. Prin felul în care a fost concepută, poate că ar merita. Să vedem..

Ca personaj de tragedie, Electra, fiica lui Agamemnon și a Clitemnestrei, apare întâi în *Operele* lui Eschil, a doua piesă din trilogia *Orestia*. Hoeforele sunt purtătoarele de ofrande funebre la mormântul lui Agamemnon, ucis de Clitemnestra, unde are loc întâlnirea dintre Electra și Oreste spre a îndeplini porunca oracolului: de a ucide la rândul lui pe mama care i-a ucis tatăl, de a face dreptate pentru nedreptate. Electra reapare în tragedia cu același nume de Sofocle stăpânită de ideea răzbunării de o ură nestinsă față de Clitemnestra și însoțind fiecare lovitură de pumnal a lui Oreste cu un strigăt de bucurie, mereu gîlgâitoare în *Electra* lui Euripide, îndemnându-și fratele la crimă și apăsându-i ea însăși pumnalul. Psihanaliza a văzut în acest din urmă gest un semn al complexului parental, similar al lui Oedip, o virilizare a sentimentului de gelozie față de mama care i-a ucis părintele. Fecioară furibundă, sfidându-și mama, ca și pe amantul ei Egist, apare Electra în *Agamemnon* de Seneca și în *Oreste* de Voltaire, preferând moartea decât să se mărite cu Plistene, fiul lui Egist. De oarecare înțelegere față de Clitemnestra o vedem pe Electra în Agamemnon de Alfieri nu și în *Oreste* de același autor unde întruchipează tot sentimentul de pustihe. O *Electră* a publicat Hugo von Hoffmannsthal în 1909. O travestire modernă a Electrei atinsă de complexul purental găsim în drama lui Eugene O'Neill *Morning becomes Electra* (1931) sub numele de Lavinia Manon, piesă care s-a jucat la noi în traducerea lui Petru Comarnescu. Mai aproape de teatrul antic este Jean Giraudoux în piesa sa din 1937 unde Electra are pentru mama ei o repulsie instinctivă, oarbă, forțându-și fratele s-o ucidă, indiferent de consecințe, de propria-i dorință de viață și fericire.În *Les Mouches* (1942), în fine, de Jean Paul Sartre, Electra trăiește sub obsesia crimei materne dar când aceasta e pedepsită de Oreste, alungă pe făptuitor cu dezgust.

Surpriza e că, în piesa lui Petru Dumitriu, Electra nu apare decât în titlu.Avem de-a face numai cu un preludiu la tragedia ei, parțial cuprins în *Hoeforele* lui Eschil. În prolog, iese pe scenă Egist adresându-se spectatorilor cu rugămintea de a privi faptele fără plictiseală, dar și fără implicare, obiectiv, nedorind nici să le schimbe nici să le repete, ci doar să le priceapă semnificația o dată cu o posibilă eliberare, purificare a spiritului aducătoare de pace (așa-numitul *Katharsis*): „Bărbați subtili și femei frumoase ai acestui oraș! Veți fi de față cu o judecată greu de înșelat, la ce se va petrece în noaptea aceasta în palatul grecesc. Eu sunt aici ca să vă cer iertare pentru sălbăticia noastră - bineînțeles a celor care încă nu sunt blazați. Blazații o vor privi ca pe un joc palid, cei pasionați ne vor îndreptăți toate violențele, își vor ierta propria lor imagine pe un ecran scos din timp. Toți aceștia sunteți ca noi de orbi când sunteți voi în joc. Cred că vă place să fiți odată voi zeii de deasupra Infernului, cei care sunt destul de jos ca să vadă chinurile și să plângă, prea sus ca să le aline și să le schimbe. Uitați-le pe ale voastre; încercați să ne înțelegeți și iertați-ne, dăruindu-ne nouă și vouă pacea".

Sunt numai patru personaje cu nume în piesă : Clitemnestra, Casandra, Agamemnon și Egist, două femei și doi bărbați, restul fiind anonimi: un slav din Epir, bătrân, credinciosul lui Agamemnon, o slujnică, o slugă, trei solu, doi oameni din gardă, doi sclavi negri și invitații („înlocuit eventual cu spectatorii"). Personajele cu nume sunt cunoscute din epopeile homerice. Clitemnestra e fiica regelui spartan Tindar și al Ledei, soră cu Castor și cu Elena și Pollux, născuți aceștia din Zeus, măritată întâi cu Tantal, regele Lidiei, Clitemnestra n-a avut copii cu el. A avut mai mulți cu Agamemnon, între alții pe Ifigenia, pe care a fost nevoită s-o sacrifice pentru a îndupleca pe Artemis să-i înlesnească drumul pe mare înspre Troia(aLT + legendă spune că Ifigenia n-a fost sacrificată, ci devenind preoteasă la templul zeiței sau chiar una din întruchipările ei, l-a adus pe Oreste din Tauris în Grecia. Aflând de sacrificiul fiicei sale, Clitemnestra l-a trădat pe Agamemnon, plecat la Troia, devenind amanta lui Egist, fiul născut dintr-un incest al lui Thyeste, fratele lui Arteu, tatăl lui Menelau și al lui Agamemnon. Egist era deci prin tată văr cu Agamemnon. La căderea Troiei, Agamemnon ia cu el pe Casandra, fiica lui Priam și a Hecubei, dăruită de Apolo cu darul profeției și care se opusese introducerii în Cetate a calului troian. Avea doi copii cu Agamemnon și-l implorase să nu se întoarcă în Grecia știind că vor fi, și el și ea, uciși. Dar nimeni, era blestemul ei, n-asculta prezicerile ei. Asupra uciderii lui Agamemnon legendele diferă. Se zice că soția sa și Egist i-au făcut o primire ipocrit de binevoitoare în Argos, apoi i-au pregătit o baie și l-au ucis când se afla în ea fără armură și arme, aruncându-i în cap o rețea. Rolul i se atribuie numai Clitemnestrei. Odată cu el a fost ucisă și Casandra cu cei doi copii ai ei. Încheind totul în acest punct, Petru Dumitriu, urmărind mai mult pe Eschil, a modificat unele detalii, simplificând.

Regimul actului întâi este static. Egist ține de urât Clitemnestrei cântându-i din fluier. Ea este încredințată că datorează totul unei toane, el recunoaște că nu-i decât ruda săracă primită la palat după ce abia își schimbase hainele de cioban (numele lui însemnează capră) se îmbrăcase în mătase, se parfumase și-și pusese în toate degetele inele. Un sol vine și anunță că Troia a căzut. Nu se știe dacă Agamemnon trăiește. Poate că a murit. În actul al doilea Egist e nerăbdător să ia locul lui Agamemnon, „dar acesta sosește tocmai la palat și Clitemnestra îndeamnă pe cel ce-l înlocuiește să fugă". Agamemnon nu e singur, ci împreună cu Casandra căreia Clitemnestra îi pune în vedere că e stăpâna palatului și soția celui întors acasă după zece ani. Agamemnon pretinde c-a luat-o cu el doar din milă și propune să fie dată de soție lui Egist. Agamemnon își bănuiește vărul, Casandra simțind răutatea Clitemnestrei, roagă pe Agamemnon să plece amândoi departe. Actul al treilea. Punând în aplicare planul Clitemnestrei, Egist se preface a propune Casandrei să fugă cu el, dar aceasta nu convine, iar Agamemnon, temându-se că cei doi i-au pus gând rău, închide pe Clitemnestra. Se răzgândește însă și o eliberează spre a lua parte la banchetul pe care l-a pregătit pentru cei care l-au așteptat. Promite să trimită, de unde a venit, pe Egist a doua zi în zori. Actul al patrulea. La banchet, toți rostesc câte un discurs, culminând cu Agamemnon care a luat hotărârea să izgonească pe Clitemnestra din casa sa, așa cum și-a izgonit și ea copii, înșelându-l cu Egist, mai tânăr decât el cu zece ani:„Dar Casandra? S-o resping de la mine și s-o arunc iar spre mările întristate, ca să mulțumesc capriciul unei soții adultere... Mai bine să se termine cu tine, floare veninoasă, cap de Meduză, monstru!" Vrea să-i arunce cu un vas în cap, dar Egist îi înfige pumnalul în spate. Clitemnestra îmbrâncește pe Casandra peste el și Egist îi înfige pumnalul și ei. Piesa se încheie cu discursul prin care Clitemnestra liniștește pe privitori, mințind și declinând orice vină: „Ați văzut cum Agamemnon, cu mintea întunecată de vin, a vrut să mă lovească, de asemenea, cum Egist, încercând să-l oprească, a fost lovit, - îl vedeți, e plin de sânge. Casandra a fost rănită și ea de moarte de către Agamemnon în nebunia sa tragică; iar el a alunecat și a căzut pe vârful propriului său pumnal. Spuneți tuturora ce ați auzit de la mine și spuneți-le tuturora că totul rămâne neschimbat, ca și cum Agamemnon ar trăi și ar fi pe tron, nu numai în amintirea și inimile noastre. Plângeți-l și plecați".

Epilog demn de tragicii greci, chiar dacă altfel decât al lor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Marin SORESCU

DESFACEREA GUNOAIELOR

(Piesă în două acte)

PERSONAJE

POTOLEA
PERPELEA
EVDOCHIA
PENSIONARUL
FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE
COPILUL
SUGACIUL
DAN
IRINA
GUNOIERUL ȘEF
GUNOIERUL ADJUNCT
ȘOFERUL
ȚAȚA CAȚA
TIPUL
COCA
FEMEIA BRUNETĂ
FEMEIA ÎNALTĂ
NEAGU

Toate aceste personaje stau la coadă. S-ar putea să mai fie și altele, chiar e recomandabil ca teatrul să folosească toți actorii care nu sunt prinși cu roluri în alte piese.

George Grosz: Christos pe cruce.

PROLOG

Un orășel de provincie. Două străzi: *Strada semicercului nou* și *Strada Semicercului vechi.* Străzile pleacă din piața mare și se întâlnesc în piața mare. Aici pulsează coada la gunoaie. Oamenii sunt obligați să arunce gunoaiele vechi și să ridice gunoaiele noi. Cetățeanul se scoală cu noaptea în cap, își ia ziarul să vadă cui i-a mai dat vreun gunoi în ochi și se așeză la rând așteptând gunoierii cu mașina lor fantastică... Nu se prea ajung nici lăturile, nici gunoaiele, nici nimic – ăsta e adevărul! (Perioadă de criză, războiul mondial bate la ușă). Traseul gunoierilor e simplu: încarcă pe *Strada semicercului vechi*, descarcă pe *Strada Semicercului nou.* Și viceversa – miercurea, vinerea și duminica după amiază. Pe de altă parte, statul la coadă e și o plăcere: lume multă, vorbesc toți, mai auzi una, alta. Se vântură idei, după o expresie retrogradă a unui invalid. Femeile, ca să nu aștepte degeaba, vin cu lucrul, care spală rufe (le dau apoi bărbaților să le țină în mână, să se svânte), care croșetează, care fac colivă ori întocmesc pomelnice, pentru a le strecura în mâna părintelui, la prima slujbă. Bărbații cioplesc bârne, fac butoaie, se tund etc. Dar să nu intrăm în amănunte.

Nu rareori câte un străin se rătăcește în orășelul nostru. Rugând vreun puști să-l descurce, puștiul îi spune franc:

— Așa și pe dincolo.

— Cum așa și pe dincolo?

— Asta e *Strada Semicercului Vechi.* Mergeți pe ea până dați de *Strada Semicercului Nou*, care vă duce tot aici în piață. Deci, așa și pe dincolo.

— Și ce să fac în piață?

— Coadă. Vă puneți în minte o dorință și așteptați la coadă. Altă ieșire nu există. S-a pus și problema contopirii *Străzii Semicercului Vechi* cu *Strada Semicercului Nou*, dar s-a constatat că s-ar fi creat un cerc vicios: semivechi ori seminou, la alegere.

— Altă ieșire?

— Fiți bun și așezați-vă aici, până nu v-o iau prea mulți înainte. De altfel, acuși trebuie să pice și mașina neagră să ridice gunoaiele. Dar mie nu-mi dați nimic pentru explicație? Ghidul nu primește nimic? Un bilet de tren găurit! E bun și ăsta, zic c-am făcut o excursie fantastică. De altfel, dumneavoastră trebuie să veniți de foarte departe, dumneavoastră trebuie să fi picat din lună dacă habar n-aveți cum e la noi. Pe strada *Semicercului vechi* – pe asta – și pe strada Semicercului nou – adică astălaltă. Mulțumesc frumos, vedeți să nu v-o ia alții înainte la coadă, c-au început să dea buzna.

ACTUL I

Tabloul I

Strada Semicercului Nou. Dimineața. Se deschid geamuri, apar capete neliniștite care scrutează. Grăbită, lumea iese din case, pregătită ca pentru cumpărături – sacoșe, plase, sticle, chiar geamantane. Se formează coada, undeva în partea dreaptă a scenei, care ar duce în piață (care deocamdată nu-i comună).

PERPELEA: Să nu zici niciodată că ești bătrân, că e ca și cum i-ai comanda celulei nervoase.

POTOLEA: Nu, zău.

PERPELEA: Sunt medicamente care trebuie luate și la doi ani după deces.

POTOLEA: Nu, zău!

PERPELEA *(Desfăcând un ziar și citind ceva):* Iarăși s-a întâmplat ceva în Bovilia și Nicagaura!

POTOLEA *(Foarte uimit):* Nu, zău! Inundații sau secetă?

PERPELEA: S-a băgat carne de tun.

POTOLEA: Nu, zău! Măcelăriile noastre ce-or fi făcând?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: (Intră în scenă, observă rândul și se așază în față) Of! Ce-am mai fugit.

PERPELEA: Hei, doamnă!

POTOLEA: Domnișoară! *(Femeia se face că plouă)*

PERPELEA: Se face că plouă.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: *(Oftează adânc)*

PERPELEA (*Foarte nervos*): Oftatul nu scuză... mijloacele.

POTOLEA: Las-o domnule, nu vezi că e însărcinată? Dacă are copil în brațe, înseamnă că *poate să facă* și prin urmare e însărcinată. Asta o știu de la un doctor. (*Către Femeie*) Sunt gemeni?

PERPELEA (*Agitat*): Nu mă interesează explicația dumitale, domnule. Oricine poate să-ți apară acum cu un copil din flori. Le dăm drumul la toate în față?

TIPUL: N-am văzut nicăieri atâția copii din flori, câți am văzut în Turcia.

POTOLEA: Ați fost în Turcia?

TIPUL: Da de unde! Pe hartă.

EVDOCHIA (*Tolănită într-un pat, pe care îl aduc patru vlăjgani*): Așa maică, aici mai în față... Că eu nu mai am mult de trăit. Măcar s-apuc ceva înainte de... Așa, lăsați-mă aici... (*Vlăjganii așază patul în față și ies pe rând*)

PERPELEA: Poftim! Dumneaei n-are copil în brațe...

EVDOCHIA: Eu sunt foarte bătrână. Mă cheamă Evdochia și vin în fiecare zi aici, poate apuc ceva. Dumneavoastră n-aveți de unde să mă știți, că sunteți mai tineri.

PERPELEA: Credeți că mie nu mi-ar fi lesne să iau un copil în brațe și să-mi fac cumpărăturile cât ai zice pește? Sau să mă fac bătrân? Hodorog bătrân?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: Poftim, domnule! (*Îi întinde copilul*) Nu vă e rușine! Credeți că noi de drag! Doamne, ce oameni!

EVDOCHIA: S-a pierdut simțul omeniei, dragă. Al șaselea simț. Ca și când n-ar fi fost. Văzul, mirosul, pipăitul, auzul, gustul și bunul simț.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: Bunul simț a fost aruncat cu lada cu gunoi și distribuit pe sprânceană.

PERPELEA: Dumneata, bătrânico, să-ți vezi de tusea dumitale.

COCA (*Lui Perpelea*): M-am abținut, m-am abținut, dar gura dumitale...

EVDOCHIA: Tineretul de azi!

COPILUL CU STICLA GOALĂ: Tineretul – fala străzii! (*Ascultând*) Liniște! Parcă s-a auzit motorul. Pss! (*Ascultă*) Pe dracu' e un bondar. (*Îl prinde și-l bagă în sticlă*) Eu mi-am făcut plinul. (*Râsete*)

POTOLEA: De unde naiba atâția bondari? S-a schimbat clima?

PERPELEA: O adevărată invazie. Și fac un zgomot. (*Se aude bâzâitul bondarului în sticlă*). Mașina!

COPILUL: Nu, tot dumnealui...

PERPELEA: Când cu lăcustele, alea măcar veneau, rădeau tot și plecau în liniște. Altfel, vă închipuiți ce panică ar fi produs. Dar bărzăunii ăștia!

TIPUL (*Savant*): Se înmulțește populația peste noapte! Cred că femeile cu copii n-ar mai trebui să aibă anumite privilegii.

COCA: Dar noi pentru ce muncim? (*Râsete*)

EVDOCHIA: Mi-a amorțit un picior.

TIPUL: Al patului?

EVDOCHIA: Picioarele patului nu le mai simt de mult.

TIPUL: Nu e de mirare, cu atâtea radiații, pe care le înghițim...

EVDOCHIA: Iradiem fericire.

POTOLEA: Da, dar exploziile din sânge?

TIPUL: Erupțiile...

EVDOCHIA: (*Văitându-se*) Aoleu, dar mi-a amorțit bine de tot... (*Către Copilul cu sticla*). Fuguța, maică, fuguța și cumpără-mi niște spirt.

COPILUL: Dar îmi țineți locul... (*Iese*)

EVDOCHIA (*Strigă după el*): Să nu-l bei pe drum! Generațiile astea mai noi au deprins un nărav urât: beau spirtul medicinal pe drum. Trei generații am trimis după spirt, toate l-au băut pe drum. De unde năravul ăsta?

PERPELEA: Întârzie și șoferii ăștia... (*Consultă ceasul*) Poftim!

POTOLEA: Vor să ne creeze o situație limită.

COCA: Putrezim pe la cozi...

EVDOCHIA: *Aliniați* mintal.

COCA: De la ciuma lui Caragiale n-au mai întârziat atâta...

POTOLEA (*Corectând*): *Ciuma* lui Camus.

EVDOCHIA: A lui Caragea. Eu am prins-o. Eram mică pe-atunci... băiețașul... (*Semn spre sticlă*) Și tot așa, stăteam și așteptam microbii...

POTOLEA: Ați auzit de mareele de la Marea Mânecii? Noaptea când răsare luna nouă se ridică mareele în sus și rămân valurile pe uscat...

PERPELEA: Mai rămași pe uscat decât noi...

EVDOCHIA: Măcar dac-ar mai ploua puțin, să înmoaie praful ăsta...

POTOLEA (*Enervat*): Să vedeți c-o să întârzii la doctorat din cauza lor. Am plecat să-mi iau doctoratul. Cei din bloc mi-au spus clar: ori îți dai doctoratul, ori te azvârlim în stradă.

PERPELEA: Așa e. Fără doctorat nu mai ești primit în nici o casă și pe bună dreptate: prea mulți proști.

TIPUL (*Scoate din servietă sau din plasă un ceas deșteptător și-l pune pe trotuar*): Suntem salariați, condica e condică.

EVDOCHIA: Dă-l naibii mai încolo, să-mi mai bâzâie și asta la cap?

TIPUL: Stimată matroană! Eu am un program, nu pot întârzia zilnic fiindcă niște funcționari de la Direcția Gunoaielor nu-și fac datoria cum trebuie.

COCA: Direcția asta a gunoaielor!

TIPUL (*Începând să se enerveze*): Să nu se spună,

(continuare în pag. 8)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Gaby MICHAILESCU

GEMY ZAMFIRESCU şi „cazul" Sam ...

E complet anapoda să încerc să prind într-un biet spaţiu limitat, prietenia caldă, de-o viaţă, care a existat între George Mihail-Zamfirescu şi mine, de la prima strângere de mână... Însă, pentru că mi-e tare dor de el şi de tot ce-a fost între noi, trebuie să mă salvez într-un fel. Şi-atunci, ca să captez interesul celor de azi care nu l-au cunoscut şi-n special tineretul care l-ar fi iubit la disperare, înţeleg să zăvorăsc porţile multiplelor domenii în care a creiat - poet, ziarist, cronicar literar, memorialist, nuvelist, romancier - rămânând cu el strict în domeniul teatrului, blestemată comună patimă, care ne-a pecetluit prietenia.

Avertizez: de la răsăritul până la apusul lui, Gemy Zamfirescu a avut teatrul în sânge. Născut autor dramatic. Scena marea lui iubire. Întocmai minunatei Florenţa, parteneră de amar şi de visare, mamă bună a delicatelor copile Raluca şi Gabriela, chezăşie de nădejde a chinuitei vieţi, a iubitorului părinte, pe care-l lăsau pingelele... Şi el, dragul de el, regizor la Naţionalul cernăuţean, la cel ieşean, Christ în templu, încolţit de iude - impostura de azi - se înfiora la fiecare înălţare de cortină; la înţelesul multicolor, de feerie, dintre reflectoare; la şoapta unei replici adusă dintr-altă lume de vocea de stins tăciune a fantomaticului Tudor Călin, actor fără asemănare în tot teatrul românesc...

În 1929, punând în scenă la Teatrul Naţional din Cernăuţi „Vlaicu Vodă", face un triumf. La una din reprezentaţii, cu sala arhiplină, constată indignat lipsa a doi interpreţi, cortina lăsată urmând să anuleze spectacolul... Nu pregetă şi îmbrăcând costumele celor două diferite personagii, joacă rolurile Moş Neagu şi Rumân Grue, în final Davila salvat fiind acoperit de ovaţii...

O dată cortina căzută, pe coridorul cabinelor, glasul dublului înlocuitor tună ca apucat:

— Şi dacă la viitoarea reprezentaţie lipseşte Margareta Cărăuşu, am s-o joc şi pe Doamna Clara!

Superficialitatea, lipsa de informaţie duc la necunoaştere... Se vorbeşte din auzite, după ureche pe de rând... De-aceia nu se ştie că înainte de a fi adus de Victor Ion Popa la Cernăuţi, care-i reprezentase la Teatrul Popular o piesă pentru copii, alcătuită în versuri populare, „Sfârlă Năzdrăvanul", Gemy scrisese o bijuterie de piesă, „Cuminecătura", dovedind uluitoare înzestrare de dramaturg. Stil teatral, prevalat de o covârşitoare armonie de limbă, din care nu se poate scoate nici o replică... O perfecţiune! Respinsă de Naţionalul bucureştean până la urmă şi de cel ieşean, deşi Camil Petrescu scrisese după lectură: *„un strălucit examen de autor dramatic; conturarea personajelor, definitivă, e întregită de un dramatism al dialogului cu totul neobişnuit. Sunt puţine piese scrise în româneşte cu atâta vigoare interioară, cu atâta sens al adevărului sufletesc".*

3 septemvrie 1927: în deschiderea stagiunii la Teatrul Regina Maria, premiera comediei tragice „Domnişoara Nastasia" de George Mihail-Zamfirescu. Un trio de aur, care nu va fi egalat: Sorana Ţopa - Nastasia, Storin - Vulpaşin, Maximilian - Sorcovă - aruncă piesa care bătuse pe la toate porţile de casă, consacră originalul înzestrat autor. În seara respectivă, tânărul de nici 29 de ani, care trudise la toate repetiţiile, în aprige dispute cu doamna Bulandra - cam neîmpăcată cu mesajul lucrării - nu apare în culisele teatrului, cum se obişnuieşte, să participe din umbră la bătălia cu publicul...Rătăceşte, în noapte, pe străzile marelui oraş, agăţat nesigur de steaua destinului lui, în compania unui bun prieten, poetul craiovean Dem. Bassarabeanu. La miezul nopţii, hărţuit de gânduri, luna tomnatică îi îndreaptă paşii spre teatru... Unde află, de la actorii iluminaţi de succesul serii, că premiera ivise un mare autor dramatic, care era chiar el!

După triumful „Nastasiei" - cotitură importantă în dramaturgia românească - până să plece la Cernăuţi, biruitorul, marcat de victorie, predă lui Corneliu Moldovanu, directorul Teatrului Naţional, o nouă piesă, de o profundă ciudată factură, „Sam", poveste cu mine, cu tine, cu el... Este acceptată.

La Cernăuţi, printre piesele pe care le regizează, reuşeşte să impună „Cuminecătura", care se reprezintă diriguită scenic de el. Singurul teatru care i-a jucat-o, atunci, demult, şi de-atunci nici un altul...

La Bucureşti treaba se încurcă... Povestea cu mine, cu tine, cu el... dă de furcă celor nu mai puţin de patru directori care se succed la conducerea teatrului: Corneliu Moldovanu, Rebreanu. I.Gr.Perieţeanu, Victor Eftimiu. Se impun autorului modificări, pe care Gemy le face. Pe candoarea lui sufletească, betonul armat al mediocrităţii şi răutăţii încrustează eticheta „revoluţionar". La teatru scandal cu piesa lui Minulescu, „Amantul anonim". Rebreanu o apără şi menţine în repertoriu omenescul lui „Sam". Până la urmă, sub direcţia Perieţeanu, autorul, cum se obişnuieşte, îşi face distribuţia. În rolurile principale Critico, Marietta Sadova şi Dida Solomon, actriţă cam pestriţă, soţia prinţului comunist Scarlat Callimachi, ziarist la „Epoca". La câteva zile decizând să-l schimbe pe Critico, Gemy aduce pe Calboreanu. Dându-şi seama că Sam e frate bun cu Nastasia şi cu Dida va fi strivită de tumultul noului interpret, mai ales că recent o „zbârcise" şi în „Act veneţian" de Camil Petrescut, o scoate din rol, înlocuind-o cu Sorana Ţopa. De-aici instigarea prinţului leninist, care declanşează furibundă campanie de presă împotriva Teatrului Naţional, preocupat de un asemenea repertoriu; împotriva lui George-Mihail Zamfirescu, împotriva povestei cu mine, cu tine, cu el... care devine „cazul" Sam. Piesa este trimisă la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, de unde n-a mai revenit la teatru, nici până în ziua de azi...

Astfel cazul Sam zădărniceşte imensa vocaţie de dramaturg a celui cu teatrul în sânge, adorabilul Gemy Zamfirescu, de amarul vieţii refugiat în roman. Dar, se cade ca cei de azi, care-şi pot apropia prin fermecătoare lecturi proza lui tipărită, să ia contact şi cu ce a făurit întreaga-i dragoste pentru scenă: „Sfârlă Năzdrăvanul", „Fu poruncă de la Suceava", „Cuminecătura", „Domnişoara Nastasia", „Primăvara ce s-a dus", „Idolul şi Ion Anapoda", „Sam", „G.R.8", „Schimbarea la faţă", „Adonis", „Cântecul vieţii".

Rămâne să le-o înlesnească directorii de teatru, servind instituţiile ce conduc şi implicit slujind un repertoriu de valoare.

Valeriu CRISTEA

Nu unul, ci TOATE idealurile...

În Alexis de Tocqueville, *Despre democraţie în America*, vol. 1, p. 100 (ed. Humanitas, Bucureşti, 1992) dăm peste, şi nu ne este uşor să trecem mai departe, într-atât de extraordinar de importantă ni se pare, această reflecţie de cristal despre două din pasiunile fundamentale ale omului (desigur, nu numai american), despre relaţia şi despre raportul de forţă dintre ele (care din cele două afecte poate lua mai puternic în stăpânire şi pe mai mult timp sufletul uman):

„Există într-adevăr o pasiune virilă şi legitimă pentru egalitate, care stârneşte în toţi oamenii dorinţa de a fi puternici şi stimaţi. Este o pasiune care tinde să-i înalţe pe cei mici până la nivelul celor mari; dar inima omenească poartă în sine şi o înclinaţie neînfrântă pentru egalitate, care îi îndeamnă pe cei slabi să voiască a-i atrage pe cei puternici până la nivelul lor şi constrânge pe oameni să prefere egalitatea în servitute inegalităţii în libertate. Nu că popoarele a căror stare socială este democratică ar dispreţui în mod firesc libertatea; ele au dimpotrivă o atracţie instinctivă pentru ea; însă libertatea nu constituie obiectul principal şi permanent al dorinţelor lor; lucrul pentru care nutresc o dragoste eternă este egalitatea; se avântă spre libertate dintr-un impuls şi prin eforturi subite şi, dacă nu ating ţinta, se resemnează; însă, în lipsa egalităţii, nimic nu îi poate mulţumi, şi ar fi dispuşi mai curând să piară, decât să o piardă."

Cele citate te fac să te gândeşti la contemporanul mai tânăr al lui Tocqueville (1805-1859), F.M. Dostoievski, care la rândul lui a spus lucruri capitale despre om şi libertate, despre nevoia absolută a omului de libertate dar şi despre teama acestuia de a-i purta povara, şi amândoi scriitorii – la sursele psihologice, ţinând strict de natura şi condiţia umană, ale comunismului. Oare nu cumva apariţia acestuia a fost posibilă (şi) pentru că oamenilor le este frică de libertatea altfel aprig râvnită (Dostoievski), pentru că simţind „o atracţie instinctivă pentru ea", *„libertatea nu constituie obiectul principal şi permanent al dorinţelor lor"*: „se avântă spre libertate dintr-un impuls şi prin eforturi subite şi, dacă nu ating ţinta, se resemnează"; pentru că *„lucrul pentru care nutresc o dragoste eternă este egalitatea"*; „în lipsa egalităţii, nimic nu îi poate mulţumi..." (Tocqueville). Din acest punct de vedere, cu toate monstruozităţile lui ulterioare, comunismul apare ca un fenomen *firesc*, căci corespunde celei mai presante dintre nevoile omului (nevoia de egalitate). Buni psihologi, artizanii acestei „religii" a secolului XX au scos, au izolat din multitudinea idealurilor omeneşti *unul singur*, pe cel al dreptăţii, al egalităţii (că urmaşii lor nu l-au împlinit nici pe acesta, sau că nici nu s-au gândit să-l împlinească e o altă, prea cunoscută poveste). „Păcatul originar" sau „astuţia iniţială", al (a) comunismului constă tocmai în această nepermisă *reducere la unul*. Din acest punct de vedere, el este, a fost profund *nefiresc*. Umanitatea nu va ajunge la scopul ei decât realizându-şi *toate* idealurile sale.

Gerd Arntz: Război civil

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nouă poeme de Gheorghe Tomozei

NUME CU NUME

Trăiesc doar zilele
mele (rar câte-o bucătură
din viaţa pierită
a nu-ştiu-cui). Acest trup
îl voi muri
eu.
Eu voi surpa îngheţul
peste aceste degete.

Numele? Vă va rămâne vouă
cu vocabule
sângerându-vă dinţii.

Când mă voi întoarce
n-am să mă torn în ele. Un străin
le va purta, glorios
iar eu mă voi scula din cenuşă
cu numele
lui.

Nume cu nume
se vor întâlni. Îşi vor spune:
„Parcă te-aş cunoaşte de undeva,
din nicăieri, de niciodată, de altcând,
mi se pare că nu mai eşti,
mi se pare că sunt !"

Cosmosul meu? De-aici
până aici. Mă voi stinge
într-o secundă
de împrumut. Şi-ntr-o secundă
a mea
cineva,
altcineva
va ajunge la Ind !

CU MINE E TOTUL ALTFEL

Am păstorit războaie
şi revoluţii (de stradă, de palat,
de iatac)
şi n-am scăpat din niciuna
întreg.

Cu mine totul e altfel:
inventez ghilotina
şi primul cap retezat
e al meu.

Scriu într-o limbă
fără alfabet,
scriu într-o lumină
de clopot.

Născut cu barbă de-un cot
mor copil.

Născut în insula Sfânta Elena
(crescător de iepuri şi verze)
mor
la Austerlitz.

Împărat până-n unghii
mor ca un poet
de rând.

Cu mine totul e altfel.

ÎNGER VISÎNDU-ŞI ÎNGERUL

Pentru delfini
îngerul e un delfin, pentru câini
un câine. Asinul de sub Iisus
îl crede pe înger tot un asin.

Dar îngerii?
Cum cred îngerii
că e îngerul lor?

Lacrima?

Norul?

DISCURS DESPRE SCRIEREA DE POEZII

Nu-mi scriu cu poezie,
poeziile, cum Gutenberg nu-şi scria
cu tiparniţa domesticele răvaşe

(„Sunt cu băieţii
la o bere!")
nu cu iubirea,
iubesc.

Poezia? Nu-i Şarpele
nici Adam
nici Eva cea bogată în pulpe
şi nici, Doamne iartă!
Dumnezeu
ci Mărul
de recuzită…

UN ECORŞEU

Îmbrăcat pe dinlăuntru (joben,
cravată,

VORBIRI

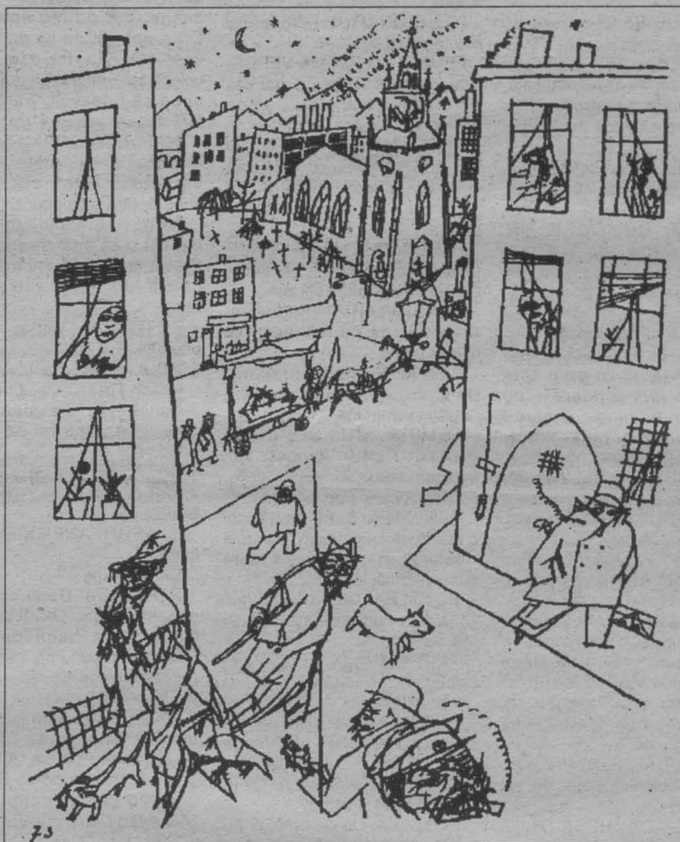
Atât; un mălai-mare,
târâie-brâu,
lasă-mă-să-te-las,
un popa-prostu.

Atât: rămăşiţele pământeşti
ale visului,
obştescul sfârşit
al soarelui,
micile rânduieţe
ale morţii…

JURĂMÂNT ÎN FRAGMENTE

E doar un jurământ
de sărăcie. Nu şi de supunere şi nu,
vai, de castitate.

Intru în viitor cu un fragment
de jurământ
medieval. Din antichitate
osul meu a sticlit liber, sub carne.

George Grosz: Mahala

frac cu decoraţii, havană-n colţul
gurii)
cu, pe dinafară
oasele, pielea.

Stau
după legile
Casei Mele
muiat de ploile curgând
tot îngropate-n trup şi doar cu sângele
dat pofticioaselor voastre priviri,
dat soarelui.

Îmi veţi îngropa numai
veşmintele. Eu voi rămâne
cu os dezvelit printre voi
iluminându-vă…

STRIGĂTUL

Strig
rănindu-mi de pereţii inimii, sângele;
strig
lovindu-mi de cămaşă
carnea;
strig
strivit de toamnă,
ruginit,
ros,

purtat…

Voi pleca ultimul,
voi muri cel dintâi. Sângele meu
îi umezeşte călăului
tutunul…

VIEŢUITOR

Eclezialstul am fost,
oştean apoi la Marathon şi Tapae,
călugărul din Assisi
cu măgăruşii lui păscând fresce,
ghilotinatul bourbonocton,
omul în cele din urmă,
fumător
şi temător.

Cine a spus
că trăim o singură
oară?

Micşorat în vieţi repetate,
măreţ
cu fiecare moarte
ce mi s-a dat.

Am fost
fiind
mâine…

Caius DRAGOMIR

PRELIMINARII TIMIDE

Dincolo de perdele alunecarea constelaţiei şarpelui, rezervoarele rafinăriei, blândeţea apropiindu-se de geamuri precum porumbeii călători în furtuna magnetică a unui soare pervers. *„La femme rit beaucoup plus portée que les hommes aus actes imprudents et irrifléchés"*. Vocea ei ca un geamăt la naşterea timpului.

De profundis
de profundis
îngâna copilul
care îşi legăna capul
înainte şi înapoi
amintire
a primejdiilor depăşite
doar în parte
Clamavi
a sunat răspunsul
mai curând un ordin
decât o confirmare.

Totul pare să fie atât de pur, încât ce altceva poate fi poezia decât exersarea rară a corzilor unui instrument inutil şi genial – suferinţe în muzeul irelevant al acelui ieri. Poate ceva asemenea petelor lăsate de arsurile verii, pistruilor pe braţul îndelung imobilizat în gips, ori urmei lichidului fierbinte pe coapsa purtând, singură, inscripţiile speranţei.

La bal trebuia
să te duci
tristă, da tristă
Uit cuvintele
precum o senzaţie
embrionară
precum agitarea bronhiilor
în lichidul
vâscos şi catifelat
sau
aclamaţiile
mulţimii
în care te căutam
inexistenţă
iluminată nu de speranţă
ci de foamea
speranţei.

Le froid devient chaud, le chaud froid, l' humide sec et le sec humide. Mângâierea concentra cuvintele toate în pumnul amar tremurând. *The historical evidence is that those prisoniers survive best who have their time structued by an activity, pastime or a game.*

Dincolo de perdelele
grele
gândul furtunilor
în care eul
este ochiul
timid
o parte din reverie
numai pentru că
dincolo de sine
este interferenţa
fără sfârşit
a trecutului
cu trecutul.

Desăvârşirea se ivea asemenea unui animal intrând în punctul mirei, în raza armei mele, victimă inevitabilă, sacrificiu adus muritoarei noastre firi.

Cu paşi înceţi
către punctul de cumpănă
acolo
în coridorul întunecat
legătură
între părinţi
şi noi, cei care plecăm
nu despre pasiune
sau fericire
putem rosti
mari sentinţe
cuvintele ascunzând adâncimile
întunericului
cald
al fericirii.

La lune roule en cercle autour de la terre, sa lumière empruntèe.

Cuvintele, cuvintele împrumută o luminoasă tăcere; expresia întocmai iluziei rotitoarelor bolţi. Golit de mine însumi, primeşte-mă spre a te recunoaşte. *His body is in his car, but his mind is out.*

Nu despre iubire
vorbesc
poezia -
exerciţiu, rotirea
inexistenţelor
în jurul
a ceea ce nu poate
părăsi
nucleul invizibil
al adevărului
iar Divinitatea
oferindu-se armei
în veci inutilă
a androginului.

4 octombrie 1992

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DESFACEREA GUNOAIELOR

(urmare din pagina 5)

domnule, să ni se comunice deschis la difuzor că nu mai avem dreptul!

PERPELEA: Nici un cap de ață! adio huzur!

POTOLEA: Să ni se arunce-n obraz crudul adevăr: „De azi încolo nu mai pupați voi gunoaie. Nici măcar în ochi!"

TIPUL: Să știm ce facem, nu? Poate ne aprovizionăm din altă parte.

EVDOCHIA: Am putea foarte bine să mergem pe... (*arată*) Acolo măcar există o tradiție. Știți că un inginer de la noi a trecut aseară dincolo...

TIPUL (*Curios*): Pe *Strada Semicercului Vechi?*

EVDOCHIA: Da, S-a dus la maică-sa și... a rămas acolo. Toată lumea e înnebunită.

COCA: Era cu soția?

EVDOCHIA: Cu.

COCA: Era de așteptat. A pus soacra mâna pe noră și-a pus-o la treabă.

EVDOCHIA: Bine, dar au un copil de doi ani! L-au lăsat dormind. Ce și-au zis nenorociții: „Până mâine dimineață ne mai distrăm. Mai o riscă, mai o..."

POTOLEA: Parcă noi n-am avea baruri, parcă n-am avea... blugi!

PERPELEA: Nu-i ca la mama acasă...

EVDOCHIA: Ce-o fi cu băiețașul?

COCA: Vă făceam eu frecția, dacă aș fi avut oleacă de spirt...,

EVDOCHIA: Spirt s-a făcut...

COPILUL (*Apare, își caută sticla goală și se așază la coadă*) Cine mi-a furat bondarul? (*Către Evdochia*) Zice că n-are.

EVDOCHIA: Ce zice?

COPILUL: Că s-a terminat de ieri. Toată lumea umblă după spirt, zice. Parcă s-ar fi evaporat toate, zice. (*Către ceilalți*) Vă rog frumos, cu chestii de-astea nu se glumește. Dați-mi-l.

POTOLEA: Crezi că bondarul era prost să te-aștepte pe tine, să-l pui în spirt? Și-a luat valea.

COPILUL (*Convins*): Nu putea, n-avea cum. Îi băgasem un pai... (*Se aude un bâzâit*)

EVDOCHIA: Mașina!

COPILUL: S-a întors. (*Aleargă după bondar și-l prinde. Îl vâră în sticlă*) S-a întors.

PERPELEA: Cine să-l mai primească, deh, c-o tinichea de coadă...

EVDOCHIA (*Către copil*): Ori l-ai băut pe drum, cum aveți obiceiul? Spune drept, că nu-ți fac nimic.

COPILUL (*Spășit*): L-am băut.

EVDOCHIA: Ptiu! Chestiile astea or să mă bage-n mormânt. (*Își pune pătura în cap*)

COPILUL (*Către pat*): Veșnica pomenire... (*Către ceilalți*) Lapte nu, vodcă nu... noi cum vreți să creștem? De unde să primim aripi, de la mama?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE (*Puțintel jenată, se descheie la bluză și începe să alăpteze*): Cică umblă o paralizie infantilă, mamă, mamă...

PERPELEA: Îi dați bust?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: Doamne ferește...

TIPUL: Aveți un profil de madonă, doamnă. Păcat că nu sunt pictor. (*Către Potolea*) Renașterea italiană a încurajat mama și copilul. Pinacotecile lor sunt adevărate creșe. Am cunoscut un italian care fusese prunc pe vremea aia. Mi-a spus oftând: „Ce vremuri! M-au ținut la sân cele mai frumoase fecioare".

POTOLEA: Să tot renaști în Italia!

PERPELEA: Noi nu putem avea o renaștere ca lumea, câtă vreme femeile noastre stau la cozi, în loc să facă pe Maica Domnului.

COPILUL: Iar eu sunt nevoit să beau spirt, în loc să fiu ținut la sân.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE (*Către copil*): Tu ar trebui să fii ținut numai în palme. Doamne, ce obrăznicătură!

TIPUL: I-au dat nas ăi mari. De ce nu i-or fi mai schimbând și pe-ăia? (*Dintr-un gang apar vreo trei femei tinerele cu căldărușe de gunoi, pe care-l deșartă într-o ladă mare, mascată până acum*)

EVDOCHIA (*De sub pătură*): Astea acum s-au trezit...

POTOLEA: Tinerele. Tinerele. Se simt bine în pat.

(*Femeile se așază la coadă*)

PENSIONARUL (*Merge și cercetează lada*)

TIPUL (*Tare*): E o ladă stil. De la consignația. Cum ne batem joc de operele de artă! Dacă mi-ar da mie voie să încarc un camion cu mobila care se găsește în urbea noastră – aș trăi împărătește.

PENSIONARUL (*Către gospodine*): Ciolanele peste varză! Nu e frumos.

FEMEIA OACHEȘĂ (*Rușinată*): Nu e frumos...

PENSIONARUL: Vouă v-ar conveni să primiți gunoi amestecat?

FEMEIA ÎNALTĂ: Acum și dumneata cu morala! Data viitoare n-o să mai facem. Gata, am învățat din experiența altora. Suntem încă tinere... Nu știm multe lucruri.

PENSIONARUL: Sergentul... dacă observă... știți cât e amenda?

PERPELEA (*Către tip*): Bine la face. Trăim într-un orășel mic, dar civilizat.

POTOLEA: În orașele nemțești se așază lumea la coadă în stații și când vine autobuzul nimeni nu dă buzna înaintea celuilalt.

TIPUL: Dacă un oraș nu păstrează regulile de salubritate, ce să mai vorbim...

POTOLEA: Asta-mi amintește de grajdurile lui Augias.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE (*Curioasă*): I le-au luat?

PENSIONARUL (*Către femei*): Eu abia azi dimineață am ieșit la pensie, c-am lucrat în schimb de noapte. Ar trebui să-mi creați condiții optime, să-mi tihnească pensia. (*Plângând*) Am muncit 40 de ani numai de noapte, de pomană...

FEMEIA OACHEȘĂ (*Îl mângâie*): Bunicuțule... N-am vrut...

PENSIONARUL: Eu nu pot să fiu pensionar devotat într-un oraș insalubru.

FEMEIA CU BASMA VERDE: Eu am fost cea cu ciolanele... N-am știut că la gunoi nu merg ciolane pe varză... Îmi cer iertare...

PENSIONARUL (*Plânge și mai tare*): Hî-hî...

FEMEIA CU BASMA VERDE: Uite, îmi cer iertare... Îmi cer iertare în genunchi... (*Îngenunche*)

PENSIONARUL: 40 de ani eu am muncit pe brânci... Și-acum voi vă cereți iertare în genunchi... Mai bine mi-ați mări pensia...

FEMEIA CU BASMA VERDE (*Îl sărută*): Bunicuțule... Iartă-ne. Suntem o societate săracă...

PENSIONARUL (*Răspicat*): Atunci de ce nu mă lăsați să trec în față?

CEILALȚI (*Vagi aprobări*): Desigur... Da. Bineînțeles... Bătrânii și femeile...

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: Poftiți. Treceți aici înaintea mea...

(*Pensionarul trece în față*)

PERPELEA: Dacă am fi și noi o societate de consum, n-ar mai trebui să menajăm așa toate susceptibilitățile...

POTOLEA: Ce să consumi? De altfel e logic: o dată ce lupți împotriva consumului...

PERPELEA: După revoluția franceză, tot așa nu se găsea nimic...

POTOLEA: Doar ghilotina... în mijlocul orașului și mulți foarte mulți reacționari... stârpiți.

TIPUL (*Către Potolea*): Ce-ar fi să schimbăm vorba?

POTOLEA: De ce, omule? Au trecut aproape două veacuri de la Revoluția franceză...

TIPUL: Degeaba. Parc-a fost ieri. (*Confesie*) Am în minte un fond reacționar, pe care-l menajez... Îl țin secret... fondul secret... (*Uitându-se pe cer*) N-a mai plouat de mult...

POTOLEA: Cum să mai plouă?

TIPUL: Dumneata ai idei fixe...

POTOLEA: Nu. Deloc.

TIPUL (*Găsind un subiect de discuție*): Și eu mi-aș da doctoratul... Dar nu știu în ce!

POTOLEA: Ee!

TIPUL: Dumneata?

POTOLEA: În vise.

TIPUL: Ce teză?

POTOLEA: „Despre coșmaruri și mama dracului"

TIPUL (*Meditând*): E un subiect interesant.

POTOLEA: Am niște vise foarte urâte. (*La ureche*) În fiecare noapte visez că mă ia mama dracului. Vreau să lămuresc o dată pentru totdeauna chestia asta obscură...

TIPUL: S-o așezi pe platformă științifică.

POTOLEA: Să-i dau o bază solidă. Îmi susțin teza și-mi iau concediu medical.

TIPUL: Un subiect de-ăsta te poate da gata.

POTOLEA: Nenorocirea e că nu vrea comisia să se întrunească. Zice c-o deprimă. Acum tocmai voiam să mai trec o dată pe la profesor și să-i povestesc ultimul vis, poate-l înmoi.

TIPUL (*Curios*): Ce vis?

POTOLEA: Se făcea că mă lua mama dracului...

TIPUL: Interesant.

POTOLEA: Și de-asta stau aici... poate pun mâna pe vreo coadă de mătură. Fără un cadou, cât de cât... știți...

TIPUL: Cunoaștem, cunoaștem... Și eu tot așa... fără doctorat! Aș putea să-l dau și mâine, dar nu mă hotărăsc. Orice subiect mi se pare prea vast. Or eu trăiesc într-o chichineață de trei pe doi. N-am unde să-l dezvolt. Fără baie, fără debara...

POTOLEA: Într-adevăr... Totuși, aveți niște vecini agreabili.. dacă pot să vă suporte fără patalama...

TIPUL: Agreabili, agreabili, dar cât o să țină chestia asta? De-aia dumneata ești într-un fel un om fericit... Ai subiectul în cap...

POTOLEA: Viața, dragă prietene...

TIPUL: Mama dracului...

(*Intră Țața Cața. O femeie mătăhăloasă, între două vârste. Se suie pe un pietroi, să domine adunarea*)

CAȚA: Bună ziua... (*Nu se aude*) Nu se aude? (*Energic*) Bună ziua.

GLASURI ANEMICE: Bună, bună...

COCA: Cine e?

PERPELEA: De la centru. O cheamă Cața. Toți îi zic Țața Cața, că e bună de gură. Dealtfel e o bună organizatoare. Pe unde trece ea, se simte un vânt proaspăt...

CAȚA (*Volubilă*): Cum merge? Bine, bine? Toți aveți un aer foarte plăcut. Ați dormit bine? (*Observă patul*) De altfel unii văd că mai dorm și acu? (*Autoritar*) Dați patul afară!

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE (*Arătând spre Evdochia, care s-a ridicat în capul oaselor*): E bătrână, e suferindă, vai de păcatele ei...

CAȚA: Ce păcate are?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE: E nevoiașă...

CAȚA: Să nu spun de două ori. Să scoată cineva patul din piață... (*Câțiva inși execută porunca*) Dacă vrea să se odihnească, să respire aer proaspăt, reavăn, așezați-o pe-o bancă la marginea orașului. Ori într-un spațiu verde. Ați plantat duminica trecută palmieri? Or să se prindă, că schimbă și clima.

TIPUL: Da, dar nu se prind.

EVDOCHIA (*Văitându-se*): N-am temperatură. (*Patul e scos din scenă*)

CAȚA (*Pe un ton foarte blând*): Deci sunteți mulțumiți, vă merge bine...

COR: Bine, bine, în privința asta...

CAȚA: Dar... lipsuri? Se mai manifestă și ceva lipsuri? Spuneți deschis. De-aia am venit în mijlocul dumneavoastră... Poate le îndreptăm...

POTOLEA (*Cu gura moale*): Ar mai fi câte ceva...

CAȚA: Hei, oameni buni... Nu poate merge totul perfect dintr-o dată... De-ați ști ce chestii grave se întâmplă pe glob... Aici e raiul.

TIPUL: Raiul.

CAȚA: Lipsurile noastre sunt lipsurile raiului.

TIPUL: Raiului.

CAȚA (*N-aude*): Dac-ar fi să cădem în misticism. (*Râde*) Prea dulce, prea bine, prea moale...

POTOLEA: Prea de tot...

CAȚA: V-am spus, nu se poate face totul dintr-o dată... (*Scoate un carnețel, îl consultă*) Și în timpul ăsta există o țară pe glob, unde se întâmplă niște crime monstruoase...

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAȚE (*Speriată*): Iiii!

CAȚA: Și eu am tras o înjurătură birjărească, pardon, imperialismului.

POTOLEA: Ia să-i mai dăm în măsa și pe-ăia, pardon.

CAȚA: Tocmai, la asta mă gândeam și eu. Tot ne-am strâns cu toții aici. Să rupem puțin din programul nostru și să transformăm această adunare spontană într-o manifestație de simpatie...

UN VLĂJGAN (*Tare*): Să le dea drumul celor trei... cum îi cheamă?

CAȚA: Ce contează... Sunt niște oameni simpli, nevinovați, a căror simplă vină e aceea de-a fi cutezat să nu fie de acord...

TIPUL: Peștele mă-sii, peștele mă-sii...

POTOLEA (*Îl trage de mânecă*): Insula Paștelui...

TIPUL (*Scandând*): Insula Paștelui, Insula Paștelui, rușine!

CAȚA: Unde sunt pancartele, nu v-a dat nimeni azi dimineață niște pancarte?

PENSIONARUL: Aoleu, erau în pat. Le ceruse bătrânica, să le păstreze la cald...

CAȚA: Foarte rău... Ce înălțăm noi acum?

COPILUL: Mă duc după ele...

CAȚA: Așa, bravo. (*Copilul iese*) Deci, simpatizați cu cei trei eroi...

POTOLEA: Cum să nu. Cum îi cheamă?

COR: Da, ni se rupe inima... Cât le-au dat?

CAȚA: Trei luni, cu drept de apel...

TIPUL: Lipsa asta de democrație e îngrozitoare. (*Montându-se*) Dacă mie mi-ar da voie să mă duc până în Insula Paștelui, i-aș scoate pe cei trei din robie.

PERPELEA: Numai dacă-ți plătește guvernul de-acolo drumul...

TIPUL: Și cazarea?

PERPELEA: Și.

TIPUL (*Resemnat*): Atunci, să se descurce.

COPILUL (*Intră gâfâind*): N-a vrut să mi le dea. Stătea pe o bancă, sub un copac, cu cele două pancarte în mână. A zis că sunt singurele lozinci care o mai țin în picioare, după ce-a fost dată jos din pat. A zis c-o înflăcărează și poate-i crește temperatura...

CAȚA (*Sever*): Să nu mai lăsați lozincile pe mâna

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nebunilor. În sfârşit. (*Dulce*) Deci, prieteni... Acum, că am manifestat şi pentru cei închişi, cei care luptă pentru drepturile lor, ne putem vedea de ale noastre. Vă mulţumesc pentru atenţie. (*Dă să plece*). Dacă se iveşte vreo defecţiune, vreo neregulă ceva, raportaţi mai sus. Noi n-avem cum să le ştim pe toate.

PERPELEA: De ce întârzie ăştia cu gunoiul?

CAŢA: Cine a întrebat să facă un pas în lături.

PERPELEA: Îmi pierd rândul.

CAŢA: Curaj.

VOCI: Ieşi, domnule, afară, vrei s-o păţim şi noi pentru dumneata?

POTOLEA (*Face un pas în afara cozii, îmbrâncit din spate*): Eu.

CAŢA: Înseamnă că la dumneavoastră se lucrează prost, domnule... cum te cheamă?

POTOLEA: Potolea...

CAŢA: ... Potolea. Cei care trebuie să vină să distribuie gunoiul nu-şi fac datoria cum trebuie şi lumea pierde ore în şir stând degeaba... Dumneata ai spirit critic. Îmi place. Când sosesc gunoierii, făceţi-le o critică aspră.

POTOLEA: Putem să le dăm cu ceva-n cap?

CAŢA (*Nu ştie ce atitudine să ia, apoi se relaxează*): Nici chiar aşa, domnule... cum îţi zice?

POTOLEA: ... Potolea.

CAŢA: Ai un nume paşnic.

POTOLEA: Am făcut două războaie cu numele ăsta. Tatăl primul şi eu pe celălalt.

CAŢA (*Grăbită*): Mă cheamă problemele. Trebuie să plec.

VOCI: Nu, mai rămâneţi.

CAŢA (*Către Potolea*): Te rog un lucru. Ia o foaie de hârtie şi întocmeşte dumneata o listă cu cei care vor să plece acasă. Poate au treburi, poate vor să se odihnească puţin...

TIPUL (*Nedumerit*): Cum aşa?

CAŢA: Noi trebuie s-avem o evidenţă clară, care pe unde se găseşte.

COCA: Se iau casele?

CAŢA: Nu, draga mea, să nu mă înţelegi greşit.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAŢE: N-avem voie să mergem acasă?

CAŢA (*Agasată*): Da, dar întâi vă înscrieţi pe o listă...

POTOLEA: Linişte. Fără debandadă. Cine vrea să rămână trece în dreapta, cine vrea să plece, în stânga... Vă spuneţi fiecare numele şi anul naşterii...

CAŢA: Foarte bine. Să existe o disciplină şi-o evidenţă clară. Eu am plecat, mă cheamă problemele. Bună ziua, oameni buni. Şi când vor sosi gunoierii – o critică, da' ştiţi, de să le meargă fulgii. (*Iese*)

TIPUL: Putem să le dăm cu ceva-n cap?

POTOLEA (*Autoritar*): Cine a zis? (*Linişte*)

PERPELEA: Linişte mormântală.

POTOLEA: Cine a zis? (*Linişte*)

PERPELEA:... mormântală...

POTOLEA (*Scoţând un carnet şi-un creion*): Îndrăzneşte cineva să spargă coada?

(*Cei din spate se furişează unul câte unul*)

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAŢE (*Arătând spre copil*): S-a udat.

POTOLEA: Nu pleacă nimeni, până nu-l scriu pe listă.

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAŢE: E mic, el nu votează, nu nimic... Trebuie să mă duc să-l schimb...

POTOLEA: Nu se schimbă nimic. S-a schimbat o dată, am făcut o dată ordine şi curăţenie, nu schimbăm ordinea şi curăţenia în fiecare zi. Cum îl cheamă?

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAŢE: Nu spun nici moartă. Ce vă interesează pe voi cine mi-a fost drag? Ori iubim şi ţinem secret, ori...

PENSIONARUL: Da' ce, n-avem voie să plecăm acasă? Te pomeneşti că... (*O rupe la fugă*)

POTOLEA: Hei!

FEMEIA CU COPIL ÎN BRAŢE: Mă duc eu să-l prind, că sunt mai sprintenă. Ţine-l oleacă (*Îi dă copilul lui Potolea, iese*)

POTOLEA (*Rămas singur în scenă cu copilul în braţe*): Ia te uită... (*Copilul începe să plângă*) Taci cu tata... adică... taci cu nenea... Ho! opreşte-te. Să ştii şi tu, măi băiatule, cum te-o fi chemând? (*Scoate iar carneţelul*) Nici tu nu vrei să spui? De fapt, ai dreptate. Noi suntem generaţia anonimă, măi băiatule, amândoi suntem fiii revoluţiei, pricepi cum vine asta? A venit revoluţia, ne-a luat din scutece şi (*dând de ceva ud*) ne-a scos în stradă, unde-am făcut pe noi... Pricepi tu cum vine asta? N-ai cum să pricepi, că eşti mic, fără tată, fără mamă, născut în focul luptei pentru o viaţă mai... dârză. Cum ziceai că te cheamă? (*Privind în jur*) Cum s-au topit toţi, ca zăpada primăvara... Soarele nou primăvăratec înseamnă în primul rând topeală... Munca cu oamenii nu-i o glumă, şi eu am fost înrăit şi mi-am schimbat concepţiile destul de greu. Na, că m-ai făcut leoarcă, fir-ai tu a naibii de generaţie anonimă. Tu să nu faci pe mine, c-aş putea să-ţi fiu tată. (*Se aude sunând deşteptătorul, uitat pe caldarâm*) Aoleu, doctoratul! (*Iese grăbit, cu copilul în braţe*)

(*Cortina*)

TABLOUL II

A doua zi dimineaţa. Acelaşi decor, cam aceleaşi personaje la coadă.

EVDOCHIA (*Din pat*): N-aţi putea, drăguţă, să împingeţi patul ăsta mai pe marginea prăpastiei?

TIPUL: Doamnă, noi putem, dar nu vă sfătuim să staţi nici prea la vedere. Vă amintiţi, ieri...

PENSIONARUL: Să nu care cumva să fi pierdut pancartele alea... Să ne crape obrazul de ruşine, nu alta, când ne-a luat la întrebări. Dă-le-ncoace!

EVDOCHIA: Ba! (*Le scoate de sub pernă şi le flutură*) Îmi mai fac puţin vânt cu ele... E o zăpuşeală! Deşi tot n-am temperatură... fir-ar să fie de temperatură... Eu cred c-am răcit.

PENSIONARUL (*Rugător*): Dă-le!

EVDOCHIA: Ba!

PENSIONARUL: Te rog din suflet!

TIPUL: (*Enervat*): Las-o domnule, în pace! De lozinci ne crapă nouă buza acum?

COCA: Nu vedeţi că nu mai vine maşina aia?

PERPELEA: Ieri a venit? Cine-a stat pînă la urmă?

COCA: N-a venit.

TIPUL: (*Uitându-se în jur*): De altfel, nu s-a schimbat nimic de ieri până azi...

PERPELEA: Doar la nivelul conştiinţei câteva mici, mici... (*Nu găseşte cuvântul*)

EVDOCHIA (*Strângând pancartele la piept*): Nu le dau nici beată. Sunt lozincile mele personale. Cu astea am trăit, cu astea vreau să intru în groapă.

PENSIONARUL (*Dând din mâini disperat*): Ce încăpăţânare!

(*Apar ţinându-se de mână Dan şi Irina, doi tinerei*)

Karl Hubbuch: Pivniţa lui Auerbach din Leipzig

COCA: (*Arătându-i*): Doi tinerei ca doi porumbei.

BRUNETA: Ca doi guguştiuci. Ştiţi că guguştiucii nu sunt din familia porumbeilor, ci din familia turturelei?...

TIPUL: Când văd o pereche atât de potrivită, îmi vine să-mi iau lumea-n cap...

PERPELEA: Invidia?

TIPUL: Este şi o doză de compătimire. Au o viaţă-ntreagă-nainte... Vai de capul lor, până se văd morţi!

IRINA (*Alintându-se, către Dan*): Când o să fim bătrâni, bătrâni ca nenea... (*arată spre Pensionar*)... coada n-o să mai aibă nici un sens.

DAN (*Visător*): Problema gunoaielor va fi pe deplin rezolvată, iar tu vei fi o babă fericită...

IRINA (*Visătoare*): Iar tu un ramolit, care şi-a văzut visul cu ochii şi umblă descheiat la pantaloni. (*Autoritată*) Cere-mi mâna!

DAN: N-am bani de timbre... Trebuie cel puţin patru timbre fiscale ca să te-nsori c-o frumuseţe de fată ca tine.

EVDOCHIA (*Tare*): Dar domnul acela de la poştă mai trăieşte cu nevastă-sa care e înaltă şi grasă şi seamănă c-o cutie de scrisori pentru străinătate?

IRINA: Dan!

DAN: Irina!

IRINA: Dan, cere-mi mâna, dacă nu vrei să-ţi dau o labă. (*Râde*). Asta am auzit-o la o cununie. Când vom fi bătrâni, vom avea amândoi câte patru labe... Îţi închipui ce bogăţie...

DAN: Da, evident! Şi vom merge pe jos, în patru labe. (*Râde*)

(*Intră Femeia fără copil în braţe*)

FEMEIA: (*Îşi smulge părul*): Nenorocire! Nenorocire!

VOCI: Ce e? Ce s-a-ntâmplat?

FEMEIA: Copilul. (*Se-nneacă de plâns*)

COCA: Ei, ce e? Ce ne fierbi?

FEMEIA: (*Disperată*): Şi-a dat doctoratul. L-am lăsat oleacă aici cu domnul acela, care, ştiţi...

TIPUL: Potolea. Cel care ne punea pe listă.

FEMEIA: Da, s-a dus cu el la doctorat... Copilaşul l-a luat, iar el s-a-ncurcat şi l-a trântit.

PERPELEA: L-a trântit? Bine i-a făcut.

FEMEIA: Copilul, domnule, îl ţinea în braţe... şi când a văzut că se-ncurcă, l-a trântit. (*Fericită*) Dar băiatul apucase să-l treacă. El răspunsese primul... Noroc că n-a căzut în cap...

TIPUL (*Pufnind în râs*): Un copil de şase luni, doctor! Asta nu s-a mai pomenit.

PENSIONARUL: Taci, domnule! Acum se pune bază pe generaţia tânără. Ăştia sunt scoşi în faţă. Pompaţi.

TIPUL: Bine, dar la şase luni ce putea el să ştie?!

FEMEIA (*Mândră*): Comisia l-a-ntrebat despre vise. „Visezi, muţunache?" Şi el: „Bee". Şi comisia: „Bravo, toţi trebuie să visăm".

COCA: Precoce.

FEMEIA: Aşa a zis şi comisia. Şi la urmă l-a trântit pe tip. Lui i-au venit coşmarurile... (*Râde*). Zice comisia: „Ai multe coşmaruri, domnule?" Şi el: „Da, în fiecare noapte visez că mă ia mama dracului." Apoi comisia s-a retras, chipurile să delibereze, unde l-au denunţat. De la uşă l-au luat unii... Săracul! Dar şi-a făcut pomană cu fiu-meu. S-a întors acasă ţopăind într-un picior de fericire. Zice: „Mamă, nenea ăla nu ştiu dacă-mi era tată, dar m-a făcut om. Am luat doctoratul cât ai zice peşte."

COCA (*Ştergându-şi o lacrimă*): Mai sunt şi oameni buni, deşi vremurile sunt tulburi...

TIPUL: Cum sunt? Ce-ai zis?

COCA (*Speriată*): Mai sunt şi vremuri bune, deşi oamenii sunt tulburi...

FEMEIA FĂRĂ COPIL (*Trecând în faţă*): Cam pe aici era rândul meu.

VOCI: E, e! Dar se poate? a ţinut cât ai avut doctoru-n braţe... Treci la coadă!

FEMEIA (*Trece la rând*): Nu, că nu voiam să iau, voiam doar să-ntreb.

TIPUL: Dar ce, parcă noi vrem să luăm ceva?

PERPELEA (*Enervat*): Ce să luăm? Gunoaie?

COCA: Şi voiam doar să-ntreb cum le dau şi uite că stau aici la coadă de-am făcut varice.

(*Un moment de linişte, se aud chicotelile lui Dan şi ale Irinei*)

TIPUL: Îmi vine să-mi iau lumea-n cap. Se nenorocesc văzând cu ochii.

PERPELEA: Lasă-i, domnule, tinereţea îşi cere drepturile. (*Către Dan*) Dacă vreţi să vă căsătoriţi... (*Se caută prin buzunare*)... vă dau eu timbrele...

DAN: Mare pomană v-aţi făcut, domnule! Nu mai putem să ne abţinem necăsătoriţi.

TIPUL: Vă înţeleg, vă înţeleg. Şi eu am fost tâmpit.

PERPELEA: Poftim şi să fie într-un ceas bun! (*Le dă el timbrele*)

IRINA: Nemaipomenit, extraordinar! Ce fericită sunt!

DAN: Şi acum, cum se procedează?

COCA: Lipiţi două timbre pe buletinul dumneavoastră şi două pe al fetii.

DAN (*Execută*): Şi acum?

PERPELEA: Gata. Sunteţi căsătoriţi, uniţi în faţa legii, noi am fost martori...

IRINA (*Îl sărută pe Dan*): Simt că plutesc... Uite, mi-au crescut două aripi, ca două cozi de păun, aşa sunt de colorate. Ba trei, dacă vrei îţi dau şi ţie una.

DAN: Te rog... Ţine-le tu pe toate.

O VOCE: Pentru jumulit. (*Chicoteli*)

EVDOCHIA: Care a fost măgarul? Nu stricaţi poezia copiilor. Au atâta nevoie de poezie! Şi de un pat, unde să-şi culce capul. Toată lumea e a lor, dar un pat tot le trebuie. Veniţi aici, hulubaşilor.

(continuare în pagina 10)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DIN ISTORIA UNEI MARI PRIETENII

G.T. KIRILEANU - S. MEHEDINŢI

Întinsă pe o durată de peste o jumătate de secol, prietenia dintre G.T. Kirileanu (1872-1960) şi savantul S. Mehedinţi (1869-1962) a intrat în istoria spiritualităţii româneşti drept un model, demnă de a constitui un exemplu de comportament moral pentru intelectualitatea de azi, atât de învrăjbită ca urmare a angajării ei în lupta politică pentru putere. Ceea ce i-a unit pe aceşti oameni a fost dragostea dezinteresată şi lupta lor comună pentru progresul culturii naţionale, pentru apărarea personalităţilor ei reprezentative: M. Eminescu, I. Creangă, T. Maiorescu, L. Blaga, N. Iorga.

Aşa cum rezultă din însemnările lui G.T. Kirileanu, ei s-au cunoscut la T. Maiorescu, la începutul secolului al XX-lea, statornicindu-se ulterior o adevărată prietenie, exprimată prin puncte de vedere comune de interes general pentru cultura românească, în şedinţele Junimii, ale Convorbirilor literare, la Biblioteca Academiei Române, în publicistică etc. Trebuie să facem precizarea că, în afară de T. Maiorescu, Al. Philippide, P.P. Negulescu, N. Iorga şi V. Bogrea, S. Mehedinţi a avut un rol hotărâtor în formarea lui G.T. Kirileanu ca om de cultură. Scriem aceasta deoarece, în însemnările lui G.T. Kirileanu, numele lui S. Mehedinţi este semnalat aproape zilnic, el constituind un adevărat intelectual pe care l-a avut drept model, în activitatea pe care a pus-o în slujba progresului culturii şi ştiinţei româneşti. Dacă am scrie numai despre aportul lui G.T. Kirileanu la editarea operelor savanţilor: A. Tiktin, S. Puşcariu, S. Mehedinţi, D. Gusti sau ale folcloriştilor: I. Bârlea, G. Modan, Şt. Cacoveanu, Al. Vasiliu-Tătăruşi fără a mai aminti de scoaterea mai multor ediţii ale operelor lui Creangă, ar fi de ajuns pentru a-i fixa locul meritat în ierarhia culturii româneşti. De asemenea, nu trebuie uitat meritul lui G.T. Kirileanu în calitate de bibliotecar la Casa Regală, de sfetnic apropiat al monarhilor: Carol I şi Ferdinand I, de secretar particular al prinţului B. Ştirbei şi al primului ministru – I.I.C Brătianu, la înfiinţarea, după primul război mondial, a numeroase instituţii de învăţământ, ştiinţă şi cultură din Transilvania, Bucovina, Basarabia şi Moldova, de care S. Mehedinţi nu era străin.

Faptul că G.T. Kirileanu a ajuns cel mai mare editor ştiinţific al operelor lui I. Creangă, cum pe bună dreptate scria Perpessicius, aceasta s-a datorat nu numai lui T. Maiorescu, G. Ibrăileanu, Leca Morariu, Sextil Puşcariu, dar şi lui S. Mehedinţi, care după fiecare ediţie şcolară îi scria, elogiindu-i activitatea şi încurajându-l în munca de viitor. În 1948, la 5 iunie, când academicianul N. Popescu a propus în cadrul Academiei Române primirea lui G.T. Kirileanu, ca membru de onoare, primul care a semnat „Raportul" exclamând „Cu amândouă mâinile semnez. Ce om de omenie!" – a fost S. Mehedinţi. Exemplul său a fost urmat de D. Gusti, I. Petrovici, Al. Lapedatu, R. Rosetti, M. Băcescu, I. Lupaş, Tr. Săvulescu şi mulţi alţii. „Votul a fost unanim, eveniment rar întâlnit în şedinţele Academiei Române.

Scoaterea samavolnică, la sfârşitul lunii iunie 1948, din Academia Română a lui C. Rădulescu-Motru, I.Petrovici, D. Gusti, Al. Lapedatu, R. Rosetti, I. Lupaş, S. Mehedinţi şi mulţi alţii, măsurile întreprinse pentru distrugerea marilor biblioteci personale, multe dintre ele fiind date pradă focului (A. Caragea, D. Gusti, S. Mehedinţi, I. Lupaş), trimiterea la închisoare sau la Canal, stabilirea domiciliului forţat foştilor academicieni – toate acestea l-au indignat pe G.T. Kirileanu, cauzându-i mari frământări sufleteşti.

Deşi bolnav şi fără pensie, trăind tragedia intelectualului care a servit „burghezia şi monarhia", G.T. Kirileanu, aşa cum rezultă din scrisorile adresate Editurii Tineretului şi lui S. Mehedinţi, a vegheat asupra păstrării purităţii limbii române şi a luptat pentru promovarea adevăratelor valori în cultura română. În acelaşi timp, aşa cum rezultă din scrisoarea lui R. Caracaş, G.T. Kirileanu, în 1960, cu câteva luni înainte de a trece în nefiinţă, şi-a alarmat prietenii chemându-i să se ridice în apărarea personalităţii lui S. Mehedinţi, supus ponegririi şi minimalizării de către unii cercetători de la Institutul Naţional de Geografie. Sunt edificatoare în această direcţie scrisorile trimise lui C. Motăş, G. Macovei, Aug. Z.N. Pop, Perpessicius, S. Cioculescu, Luciei Borcea, ş.a.m.d. – scrisori pline de nelinişte sufletească, de revoltă împotriva nedreptăţii ştiinţifice.

Acum, când s-au împlinit o sută douăzeci de ani de la naşterea lui G.T. Kirileanu şi treizeci de la încetarea din viaţă a lui S. Mehedinţi, este momentul să elogiem activitatea a două personalităţi culturale, evidenţiind nu numai marea prietenie ce i-a legat, dar şi contribuţia adusă la dezvoltarea spiritualităţii româneşti în anii totalitarismului politic.

Constantin PRANGATI

Piatra Neamţ,
14 oct. 1955

Către
Editura Tineretului Bucureşti

Un mic strănepot mi-a citit „Stejarul din Borzeşti" de Eusebiu Camilar, editat de dvs., şi văzând notiţa de la sfârşit, vă scriu că mi-a plăcut atât povestirea cât şi ilustraţiile. Fac totuşi câteva observaţii:

1. Ar fi fost bine ca între ilustraţii să fie şi poza vechii biserici a lui Ştefan cel Mare din Borzeşti, care se găseşte în cartea lui G. Balş: „Bisericile lui Ştefan cel Mare". Prin aceasta s-ar dovedi copiilor marea şi duioasa evlavie a Domnului Moldovei.

2. Să se îndrepte (corecteze - n.n.) câteva greşeli de limbă care nu se pot ierta unui autor academician. De exemplu: la pag. 5 se zice: „gâze de prin fânuri" în loc de fâneţe; iar mai jos, în continuare, se scrie: „Ştefăniţă, aşezat pe un butuc..." dar în ilustraţia de la pag. 7 se vede că Ştefăniţă stă ca judecător, pe o cioată de stejar, iar nu pe un butuc. Butucul este copac tăiat şi aşezat de-a lungul la o cioată. La pag. 11 se zice: „să-şi înhame caii la tânjală..."; câte cuvinte, atâtea greşeli. De ce? Pe vremea lui Ştefan cel Mare, numai boii se înjugau la plug, la car şi la tânjală. Caii erau numai pentru călărit şi pentru trăsuri, dar nu şi pentru tânjală.

Un bătrân octogenar
din Piatra-Neamţ,
G. T. Kirileanu

Piatra Neamţ,
24 oct. 1955

Mult stimate
Domnule Profesor Mehedinţi,

Iertaţi că vin din nou a vă trage luarea aminte asupra articolului din ultimul număr al „Gazetei Literare" din 20 octombrie 1955, în care este vorba de studiile actuale asupra lui Al. Odobescu despre care v-aţi ocupat şi dumneavoastră în „Convorbiri Literare", într-un număr ce i-aţi închinat. Este vorba de o noutate de stil în acest articol: „dar, însă, oare". Asta îmi aminteşte de greşelile de limbă ale noului academician Eusebiu Camilar, specialist în descrierea Văii Bistriţei la Radio, pentru care s-a folosit, fără s-o arate, de scrierea unui vrednic folclorist diletant – Tănase Teiul – mort în războiul recent, în 1942.

În Editura Tineretului a apărut de curând povestirea pentru copii: „Stejarul din Borzeşti" de Eusebiu Camilar. Micul meu strănepot, iubitor al lui Ştefan Cel Mare, a venit cu bucurie să-mi citească această broşură care este plină de greşeli.

În noaptea următoare, în ceasuri de nesomn, m-am apucat şi am scris Editurii Tineretului din Bucureşti, trimiţându-i observaţiile.

Mă întreb dacă maestrul M. Sadoveanu cunoaşte scrierea tânărului său coleg!

Cu multă dragoste,
G.T. Kirileanu

Bucureşti
8 iunie 1960

Scumpe prietene,

Nu crede că te-am uitat. Din contră, de când mi-ai scris de volumul acela al Institutului de Geografie, am căutat să obţin de undeva cartea pentru d-ta, pentru biblioteca personală. Imposibil! Am vrut s-o cumpăr. Costă 100 lei. Am vrut să dau. Nu se mai găseşte în comerţ. S-a tipărit, se pare, într-un număr restrâns de exemplare. Şi bine s-a făcut. Era şi mai bine dacă nu se tipărea deloc. Într-adevăr un sacrilegiu ca, într-o carte de geografie românească, unul ca S. Mehedinţi – părintele geografiei – să fie maltratat cum nu se mai poate. M-am întâlnit astă seară cu Aug. Z.N. Pop de la Academie, căruia i-am spus păţania. Era indignat în gradul cel mai înalt. Mi-a spus că pleacă sâmbătă seara la d-ta, la Piatra. L-am rugat să vă ia volumul său pe care mi-a spus că-l are, să-ţi citească grozăviile despre S. Mehedinţi.

Dacă între timp eu găsesc totuşi volumul, îl cumpăr şi vi-l trimit. Casa lui Maiorescu este ameninţată cu dărâmarea.

Din partea mea, a soţiei mele, şi atâtora care mă întreabă de d-ta, multă sănătate! Prietenul Brudariu ce face?

Al d-tale devotat,
R. Caracaş

DESFACEREA GUNOAIELOR

(urmare din pagina 9)

IRINA: Ce bine! Vom avea căminul nostru, ne vom simţi minunat.

(Merg şi se aşază emoţionaţi, de-o parte şi de alta a patului) Sunt puţin emoţionată...

EVDOCHIA: Eu voi sta la mijloc să nu se-ntâmple vreo porcărie...

TIPUL: Foarte bine. Tinerii de astăzi! Trebuie să fii mereu cu ochii pe ei.

DAN *(Cam stânjenit)*: Acum nu mai rămâne decât s-aşteptăm maşina. Am impresia că întârzie...

IRINA *(Pe degete)*: Vine, nu vine, vine, nu...

EVDOCHIA: Nu vine. Sau dacă vine, e goală. Eu ştiu, de ani întregi stau cocoţată în patul ăsta şi-aştept.

(Zgomot de motor) Vineee!

COCA: Motorul cel nou...

TIPUL *(Sceptic)*: Aş, vreun bondar.

Apare o maşină de gunoi. Rumoare. Maşina trece la coada cozii).

VOCI *(Enervate, din faţă)*: Hei, ce faci, domnule! Trage maşina-n faţă, că aici e rândul.

ŞOFERUL: Nu mai am benzină.

UNUL DIN SPATE: E bine şi-aici, tot coadă e.

O VOCE DIN FAŢĂ: Dumneata ai venit acum, noi tremurăm aici de la cinci.

UNUL DIN FAŢĂ: Cine v-a pus? Dacă n-aveţi treabă! Noi muncim...

GUNOIERUL ŞEF: Am întârziat c-am avut şedinţă.

EVDOCHIA: Măcar sunt proaspete?

ADJUNCTUL: De azi.

COCA: Aşa aţi spus şi rândul trecut şi când mă duc acasă cojile de ouă sparte.

ŞEFUL: Aşa le-am primit, aşa le-am desfăcut. Marketing. Aţi auzit de aşa ceva? Asta e ştiinţa desfacerii.

TIPUL: Chiştoace aveţi? N-am mai tras un fum, de când am tras cu tunul...

COCA: Aşteaptă, domnule, să-ţi vină rândul.

ADJUNCTUL: Începem, şefule?

ŞEFUL: Pregăteşte lopeţile.*(Către inşi)* Cine era primul?

PENSIONARUL: Eu. Abia am ieşit la pensie ieri dimineaţă, c-am fost de noapte.

PERPELEA: Zi mai bine c-ai fost prost ca noaptea.

PENSIONARUL: Paznic de noapte la „Biciul satirei". Asta era o, ca să zic aşa...o...un fel de şcoală...

BRUNETA: Ba eu am venit în urma dumitale. Dacă se ia de-a-ndoaselea, atunci eu sunt prima. *(Către şef)* Voiam nişte drojdie de bere... Nu mi se mai dospeşte pâinea de la o vreme.

ADJUNCTUL: Câtă?

BRUNETA: Un pacheţel, două, cât o fi,...Ai?

ADJUNCTUL: Ce-o ieşi, aia avem. *(Intră în cabină, maşina începe să uruie ca o râşniţă, pe la spate curg fel de fel de gunoaie)*

BRUNETA: Şomoioage de paie, câlţi, coji de cartofi...dă-i înainte, că încă n-a picat ce-mi trebuie mie...

ADJUNCTUL: Atunci înseamnă că n-avem. Ia, ce mai stai!

BRUNETA: Ce să iau, mizeria asta?

VOCI: Ce se întâmplă acolo? Hai, doamnă, dacă ai luat, dă-te la o parte.

BRUNETA: N-am luat nimic. Voiam drojdie de bere *zaharamices cerevisiae*

ADJUNCTUL: Vax! De unde s-avem noi chestii de-astea străine?

TIPUL: *(Către Brunetă)*: Te bagi în faţă şi-ţi arde de sporovăit...

BRUNETA: Atunci mai aştept...Să mai aştept?

ŞOFERUL: Următorul.

FEMEIA ÎNALTĂ: Un kil de oase. Dacă se poate să fie fără oase.

ŞEFUL*(Către adjunct)*: Vezi la oase.

ADJUNCTUL*(Către femeie)*: Ţine sacoşa.

FEMEIA ÎNALTĂ: Stai să văd ce pică. Nu pot să cumpăr aşa, pe nevăzute.

ADJUNCTUL*(Furios)*: Şi vrei să pice jos? Cine-mi mai ia pe urmă marfa?

(Pică un ciolan)

FEMEIA ÎNALTĂ: Uite, al dracului! S-a nimerit la fix. Da, are oase.

ADJUNCTUL: N-are, femeie, nu vezi că n-are nici un os? - ciolan curat.

(Femeia ia ciolanul)

PENSIONARUL: Avansaţi, doamnă.*(Femeia înaltă pleacă bombănind)* Cotoare de varză ai, drăguţă?

ŞEFUL: Avem de toate. *(Pică nişte cutii de conserve)*

PENSIONARUL: Sânt goale, Mai încercaţi o dată.

ADJUNCTUL: Uf, ce mofturi. *(Mai pică o cutie)*

PENSIONARUL: E de ceară de parchete.

O VOCE: Anul acesta stăm bine în cutii goale.

ŞEFUL: Încetul cu-ncetul, o s-avem de toate. *(Către Evdochia)*: Dumneata ce doreşti, bătrânico?

PENSIONARUL: Şi cu mine cum rămâne?

ADJUNCTUL: Pune, omule, mâna pe ce e. La vârsta dumitale tot n-ai învăţat?

PENSIONARUL: Să duc tinichelele astea în casă?

EVDOCHIA: Păi, atunci de ce ai mai venit degeaba? Să ne încurci? Nu ştiai cum merge?

PENSIONARUL: Acolo unde am muncit eu se găseau cotoare de varză. Îşi lua omul după păcate. Fiecare după păcatele lui. Dacă lăcomea la mai puţin cha! Dar cine-ndrăznea... *(Râde)*

TIPUL: Cei care au fost serviţi să facă bine să-şi vadă de drum.

PERPELEA: Nu mai ţineţi funcţionarii de vorbă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

Dialog interior

— Urmat-am oare constant, în toate reflecțiile încredințate acestei rubrici, principiul enunțat în genericul ei: Sine ira et studio?

— Pe cât e omenește posibil, da.

— Totul e posibil omenește. Posibilitățile spiritului uman sunt nelimitate. Practici ascetice indiene procurau unora asemenea puteri încât se speriau înșiși zeii cei mari care, spre a nu fi întrecuți în perfecțiune, încercau să corupă ermiții prin diverse ispitiri, inclusiv prin trimiterea de fecioare cerești...

— Să zicem: pe cât e omenește posibil în limitele normalității.

— Ei, bine, în aceste limite, - nu are nimic a-și reproșa emițătorul de reflecții? Nu a semnalat el niciodată la alții deficiențe ce îi sunt și lui proprii, poate chiar în mai mare măsură? Nu a văzut uneori paiul din ochiul altuia, ignorând bârna din propriul ochi? N-a cedat niciodată vreunei porniri de invidie inerente etern omenescului? Nu a formulat nici o judecată sub efectul sentimentului, mărturisit sau nu, de frustrare, umilință, sentiment pe care nu se poate să nu-l fi încercat și să nu-l încerce, măcar intermitent.

— Să nu psihanalizăm! Mai bine să analizăm.

— Da, să analizăm. Numai că analiza devine fatal autoanaliză. Cel despre care vorbim este eul nostru, iar noi fiecare suntem una din vocile lui. O singură conștiință în două voci. Nu o conștiință divizată.

— În nici un caz!

— Să începem cu elitiștii. Ce ți-a cășunat pe ei?

— Cine întreabă și cine răspunde?

— Nu are importanță! Am stabilit doar că amândoi suntem unul și același, tu ești eu, eu sunt tu.

— Nu mi-a cășunat nimic pe nimeni. Mă distanțez de „elitiști" pentru că îmi repugnă elitismul.

— Totalitarismul nu?

— Ba da. Mă oripilează. El are însă măcar, cum să spun? măcar..., în fine,... onestitatea de a se da drept ceea ce este, de a nu trișa. Are, vorba lui François Porché, curajul „de dire son nom", își declară franc identitatea. Purtătorii lui nu provoacă surprize, sunt previzibili, știind la ce să te aștepți din partea lor, îi poți ocoli. Pe când ceilalți...

— Ceilalți...

— ...îți rezervă (și mie mi-au procurat!) cele mai năucitoare surprize.

— De exemplu!

— Păi surpriza de a mă abandona la mijlocul drumului, în primul rând. Mergeam în aceeași direcție cu unii dintre ei. Eram duși, așa credeam, de același cuget, mânați de aceeași aspirație. Doream cu toții libertatea, desferecarea creativității. Deodată, fără nici un preaviz, ei o iau la fugă pe o cărare derivată fără a privi înapoi. Voiau să ajungă numai ei în „pământul făgăduinței". M-au lăsat pur și simplu, singur într-o „selva oscura".

— Te-ai trădat! Pentru asta le porți pică...

— Ba nu le port deloc! M-aș bucura să fim din nou împreună. Cu condiția, însă, ca ei să revină pe calea părăsită, pentru că aceasta e calea liniștită, calea dreaptă spre „Meka"... Comportamentul lor e analog (nu în raport cu mine) celui al drumețului „pocit, slut și searbăd" din *Noaptea de decemvrie*.

— Așa o fi? Nu cumva tu ești „elitistul", crezându-te „emir"?

— Iartă, Doamne, păcatele mele! Iartă-mă că nu sunt în stare să formulez o părere fără a judeca pe alții, deși Tu ne-ai poruncit: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați!" Indiferent de ce sunt sau nu sunt eu, o seamă dintre foștii confrați de gând și speranță au, nu încape discuție, psihologia drumețului macedonskian.

— Te întreb ca Moromete: „Pe ce te bazezi?"

— Pe multe. Iată un singur exemplu, exemplul-limită! Nu „primitivii" dintr-un partid etichetat „de tip neo-fascist" de către adversarii săi de moarte, ci militanți ai partidului „elitei", intelectuali „distinși", cu titluri universitare, și-au argumentat situarea politică în campania electorală, cu bâte și pietre...

— Te referi, desigur, la huliganismele din Timișoara.

— Da. Și la violențele elitiste de stradă, în general.

Agresiunea de la Timișoara a fost, evident, o erupție de primitivitate bestială, însă nu chiar inexplicabilă. Atacatul călcase, anterior, nervii multora. Semănase vânt, cum s-a spus; era fatal să recolteze furtună.

— Dar nu aruncase cu piatra, la propriu. Inamicii lui, „subtilii", da. Iar liderii formațiunilor politice și pretins apolitice ai formațiunilor din care ciomăgașii cu titluri academice se revendicau au găsit cu cale, din câte știu, să-i dezarmeze.

— Adevărat. Numai că tu (adică, eu, sau invers) nu la timișoreni te gândeai și te gândești, dezaprobând elitismul. Ei îți sunt cu desăvârșire necunoscuți ca persoane, dintre cei avuți concret în vedere nu toți sunt huligani deghizați în esteți, poate nici unul. În orice caz, ei sau cei mai mulți dintre dânșii sunt realmente cultivați, inteligenți, talentați.

— Cu atât mai rău pentru ei, din punct de vedere moral! Cu atât mai trist pentru condiția intelectuală. Tocmai pentru că sunt dotați, și ar trebui să fie lucizi implicit, nu au nici o scuză. Ei uită sau fac abstracție de un fapt elementar și fundamental, pe care un țăran cu bun simț, chiar analfabet fiind, nu-l pierde nici o clipă din vedere. Acela că nimeni nu-și datorează exclusiv lui însuși cultura pe care o posedă și cu atât mai puțin înzestrarea naturală.

— Sper să nu aduci vreun citat în sprijinul acestei afirmații! Cam abuzezi de citate.

— Încerc să n-o fac, însă n-am încotro. Citatul vine de la sine, se inserează, inevitabil, în reflecție.

— În sfârșit!

— Pavel îi povățuiește pe corinteni să nu se „fălească" unul împotriva celuilalt. „Căci cine te deosebește pe tine? Și ce ai pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești ca și cum nu l-ai fi primit?" (sbor, 4,7). În alți termeni: nu-i meritul nostru că avem anumite valoroase însușiri înnăscute. Nu noi le-am dat. Le-am primit. Ne-a înzestrat cu ele natura. Tot astfel, nici cunoștințe n-am fi putut acumula dacă alții n-ar fi muncit fizic pentru ca noi să ne putem consacra învățăturii. Și dacă n-ar fi ostenit timp de mii de ani atâtea spirite și atâtea mâini pentru a strânge roadele minții și imaginației umanității în cărți, în tablouri, pe portative. Nu ne-am fi format bune deprinderi, dacă n-am fi avut educatori. Oricât am fi de avansați pe calea desăvârșirii, datorăm tot ce avem și tot ce suntem mai mult altora decât nouă înșine. Iar ceea ce este exclusiv creația noastră e mult prea puțin pentru a ne permite să ne batem în piept, ca fariseul. Cine se examinează lucid, cu onestitate, realizează fără falsă modestie cât de departe se află de perfecțiune, chiar pe măsură ce se apropie de ea. Întocmai ca năzuitorul socratic la cunoaștere, care cu cât află mai multe își dă seama că nu știe nimic.

Un personaj al lui Tolstoi (sau, poate, naratorul însuși) aseamănă raportul dintre valoarea insului și părerea acestuia despre sine cu cel matematic dintre numărător și numitor. Crescând numitorul, numărătorul scade invers proporțional. Iată că n-am rezistat nici eu tentației livrești!

— Păi, dacă tu ești eu?!

— Partea proastă e alta. Tot ce debităm e doar o introducere la dialogul în care ne-am angajat și, totuși, trebuie să-l curmăm, altfel nu încape în rubrică...

— Poate, mai vorbim.

ȘEFUL: *(Către Brunetă și Pensionar)*: Nu sunteți mulțumiți cu ce v-a picat. Citesc în ochii dumneavoastră. Formați frumușel o coadă în partea astălaltă. Așteptați până termină toată lumea și la urmă vă alegeți din grămadă ce vă trebuie. Ce naiba, parcă ați fi toți niște copii.

PENSIONARUL: Eu sunt pensionar, am fost paznic de noapte la o...n-am voie să spun. Secret. Era un fel de școală, adică pensiune... Se mâncă zdravăn...*(Râde)* ...bătaie! Cine scăpa viu de la autocritică trecea la critică, după aia la secția de satiră unde era făcut zob. La urmă mai era de dat și la gazeta de perete care se numea *Ridendo castigat mores* - adică Râzând se castrează morții... Pe latinește, ca să-i usture mai tare.

TIPUL: Eu am fobia ascuțitului. Când văd ceva ascuțit, mă apucă durerea de cap.

COCA *(Evaziv)*: Ei, fiecare cu meteahna lui.

ȘEFUL *(Explicativ)*: Noi încărcăm gunoiul așa cum e în grămadă. Și tot așa îl desfacem. Fiecăruia ce-i pică, după noroc.

PERPELEA: Da, pe sprânceană.

ADJUNCTUL: Ce se aruncă, aia vă dăm. Noi n-avem moșii.

BRUNETA: Nu e adevărat. Noi ăștia de pe strada Semicercului nou punem numai gunoaie noi. Alese. Crema, nu alta. Împachetate frumos, legate cu sforicică - mă rog, ca pentru export. *(Furioasă)* Iar Semicercul vechi ne livrează numai porcării.

TIPUL: Așa e, își bat joc.

VOCI: Suntem trași pe sfoară. Ni se servesc gunoaie împuțite.

ADJUNCTUL *(Împăciuitor)*: Acum n-o să fiu eu ăla care să susțină contrariul.

ȘEFUL: Culmea e că aveți dreptate, oameni buni.

ADJUNCTUL:...că doar eu le încarc cu lopata asta. *(O arată)* Dar știți... calitatea nu poate fi întotdeauna aceeași.

TIPUL: Se poate.

ȘEFUL: Aranjați cu ei.

PERPELEA: Cum să aranjăm, dacă n-avem valută?

ADJUNCTUL *(Înalță din umeri)*: Ei.

ȘEFUL: Acum nu înțeleg de ce vă scandalizați. Nu știți că aici gunoaiele le primiți pe gratis? Pierdeți puțin timp la coadă, e drept, dar primiți pe gratis. Nu dați nimic.

O VOCE: Noi ne-am dat viața.

ȘEFUL: Parcă numai dumneavoastră? Așa au fost vremurile, toți ne-am dat ce aveam mai bun, chiar și viața. Și uite că trăim!

PERPELEA: E rândul meu. *(Către Adjunct)* Te rog din suflet două kg. de icre de Manciuria, un pachet de vată, două sticle de lampă, trei fitile, o șurubelniță, o ușă de sobă de teracotă...așa... Să văd ce mi-a mai scris soția... Bun...dopuri de plută... Aveți și o ceașcă de cafea amară?

ȘEFUL: O fi...

PERPELEA: Deci trei dopuri și...

COCA: Ăsta s-a pus să ia tot maidanul.

ADJUNCTUL: Icre de Manciuria nu ținem, iar fitilele ni le-au scos.

TIPUL: E apucător. Îl cunosc. Nici nu ne dă bună ziua. De când am văzut că e așa de apucător i-am spus: „Nu ne cunoaștem?".

COCA: Și el ce-a zis?

TIPUL: N-a zis nimic. Nu mă cunoștea nici el.

PERPELEA: *(Către Adjunct)*: Șefule, ai notat, bre?

ADJUNCTUL: Nu eu sunt ăl mare. *(Arată spre șef)*: Dumnealui. Eu sunt adjunctul. Adică pleava societății. *(Nădufi)*: Ăl mai mic!

PERPELEA: Du-te-n mătură!

ADJUNCTUL *(Indignat)* : Șefule, populația a început să-njure. Eu refuz să servesc niște porci. Scurt.

VOCI *(Către Perpelea)*: E, e? Vrea să ia un maidan întreg și-njură ca pe...

PERPELEA: M-a luat gura pe dinainte. De azi dimineață mă tot abțin. Dacă n-au nimic...

ADJUNCTUL *(Oprind motorul)*: Gata!

ȘEFUL *(Către Adjunct)*: Vezi-ți de treabă *(Către Perpelea)* Dumneata te revolți, care știi ce pete ai?

PERPELEA: Nu pot să mă întorc acasă fără vată.

TIPUL *(Îmbrâncindu-l pe Perpelea)*: Gata, amice, ai luat ce-ai vrut, nu mai ține societatea-n loc.

ȘEFUL: *(Răstit către Tip)*: Ce dorești?

TIPUL: Un ziar.

ȘEFUL N-a apărut. *(Spre coadă)* Mai vrea cineva ceva?

EVDOCHIA: Stați, de când aștept? Sunt pe jumătate bolnavă. Trimisesem un drac de copil după niște spirt... Dați-mi voi spirtul, altfel înțepenesc de tot. Am niște junghiuri morale. Iar de când cu chiriașii ăștia *(arată spre Dan și Irina care au adormit)*... mi-a crescut venitul într-un mod înfiorător...

ADJUNCTUL: Nu servim persoane cu paturi particulare.

EVDOCHIA *(Izbucnește în plâns)*

TIPUL *(Enervat)*: Unde dispar, domnule, ziarele vechi?

ADJUNCTUL: Se exportă. N-avem hârtie. Toate merg în Semicercul vechi, la cei de-acolo...

TIPUL:... care le citesc și după aia? Ce fac cu ele? De ce nu le dau mai departe?

COCA *(Subtil)* : Să-și descompleteze colecțiile? Sunt unii care au colecții de câini.

ȘEFUL *(Către adjunct)* : Gata. Sistăm desfacerea pentru o oră.

ADJUNCTUL: Am fost convocați, mergem. *(Către populație)* Doar o oră. S-au adunat problemele ca muștele. Motor! *(Pleacă)*

VOCI*(Proteste)*: Nu ne mișcăm de-aici. Să vină ăi mari, să vadă cum am rămas la cheremul jigodiilor. Să se termine cu burghezia asta împuțită. Tot maidanul își laudă ciocanul. *(Vacarm general)*

(Cortina)

(Continuare în numărul viitor)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRU

CARIERA LUI „TITUS ANDRONICUS"

O recentă declaraţie prin postul de radio al domnului Emil Boroghină, directorul Teatrului Naţional din Craiova, ne informa despre continuarea, şi în noua stagiune, a carierei internaţionale a acestui teatru şi despre continuarea carierei internaţionale - după *„Ubu Rex"* - a spectacolului shakespearean cu *„Titus Andronicus"* (Printre alte invitaţii, participarea, de exemplu, la festivalul internaţional de teatru de la Anvers-Olanda).

Fără îndoială, spectacolul întruneşte toate atù-urile unei asemenea posibilităţi fericite şi ar merita să fie comentat prin analize critice bogate. *„Titus Andronicus"* - precum se ştie - e una din piesele lui Will foarte puţin jucate, şi la intervale foarte mari, de decenii, chiar secole, între versiunile scenice. Teribil de interesantă mi s-a părut mărturisirea regizorului acestei premiere absolute - pentru România - *Silviu Purcărete*, într-un interviu dat cu puţin înainte de finisarea muncii la acest spectacol - mărturisire care încerca să justifice curioasa neapropiere - în general - de acest text: Faptul că din lectura aplicată a textului ar emana un *ascendent - magic activ*, - de a cărui influenţă directă, asupra stării neurofizice, regizorul român s-a simţit el însuşi la un moment dat încercuit.

Dincolo de faptul că *„Titus Andronicus"* concentrează poate cel mai mult, în teatrul shakespearean, ceea ce era, pentru epoca elisabetană (şi pre-elisabetană), un act de intensă fascinaţie - că zicem aşa, „estetică"; aglomerarea faptelor de cruzime fizică, incluzând tortura, extravertirea sângelui şi împingând naturalismul acesta barbar şi frust, prin exacerbare, în zona fabulosului violent - dincolo deci de asta, starea mărturisită de Silviu Purcărete (ce nu mai aparţine psihologiei, ci parapsihologiei, în zona căreia ar avea deschidere această piesă) pare să spună că textul shakespearean ar conţine în el o atare *economie* („artistică") a „datului bestial" re-suscitat în om, care - prin „proporţiile matematice" în care re-pune în joc zona *vulnerată* a *fiinţei interioare*, reuşeşte să atingă în sine, prin similitudine, *„proporţia"* necesară (în sens pitagoreic) de *energie astrală* declanşabilă, aşa cum în textele ritualice vechi (de tipul *„Vedelor"*, de exemplu) raporturile sintactice şi auditive ale textului trebuiau să aibă o funcţie magică activă, operantă. Asta ar scoate din discuţie îndoiala, ţesută de-a lungul timpului, dacă piesa în cauză ar aparţine lui Shakespeare. I-ar demonstra genialitatea *intrinsecă* şi coerenţa din straturile ei foarte adânci, în ciuda unei aparente lipse de gradaţie în lanţul extern al acţiunii, al unei aglomerări tensionale de răzbunări, ce debordează peste canoanele „estetice" ale crescendo-ului dramatic. Deci jocul unor proporţii *ontice* în *„cosmografia" umanului* - existente dincolo de observaţia reală că „Shakespeare operează permanent cu prim-planuri, ca un regizor cinematografic". (Jan Kott - Shakespeare, contemporanul nostru).

De ce e *mare* spectacolul craiovean? Menţinând *alura* de reminiscenţă cinematografică, el a *armat-o* cu un conflict în dimensiune de *adâncime* - mai exact, în *infradimensiune*. Dincolo de conflictul „orizontal" al *acţiunii* factologice, a luminat un conflict între stratul rezistent al fiinţei interioare a omului şi cel vulnerabil şi vulnerat. Undeva, în culisele *imateriale* ale spectacolului, persistă impresionarea aceea a regizorului, că energii de factură *magică* ar putea fi emanate. Perceperea lor e - ca să zicem aşa - un fel de sub-structură „subconştientă" a *„spectacolului-ca-fiinţă"* (el însuşi ca „fiinţă"). Pe acest „abîme" se ridică - precum o „perpendicularitate" - o construcţie de susţinută frână cerebrală, implicând reflecţia pasională a eroilor - şi contopind - nu detaşând - deci făcând *imanentă* - perspectiva de *reflecţie* a realizatorilor (în care includem şi scenografia *Ştefaniei Cenean)*. Regizorul i-a decupat textului *„devenirea în infradimensiune"* - extrasă din relaţia *context-subtext-metatext*. Sensul *actual* al piesei - în ce priveşte „filozofia pasiunilor" - i-a îngăduit să depăşească ortodoxismul de *recuzită*, pentru o dramă ce e *istorică* şi nu e numai istorică: De la început, un televizor instalat în scenă oferă pe ecran imaginea finalului victorios al armatei romane în războiul cu regina goţilor şi „campania electorală" pentru ocuparea tronului roman în urma morţii, concomitente cu triumful amintit al împăratului. Modalitate contestabilă? Nu cred. E, aci, o provocare la adaptarea imaginaţiei receptoare; o provocare, pentru a avea o perspectivă de conjugare a timpului în tăietura *ideii* şi nu a „suprafeţei" vizuale. În tăietura *ideii*, televizorul dispare ca obiect şi imaginea de pe ecran proliferează ferestrele spaţiului scenic şi totodată ferestrele spaţiului larg-respirator al dramei.

Ştefan Iordache e unul dintre cei mai cerebrali actori ai teatrului românesc. Trăsătura aceasta *temperamentală* mi-a fost subliniată definitiv în rolul lui *Titus Andronicus*. Ar putea să fie un Titus Andronicus *paradoxal*. Dar, tot din acest punct de vedere, devine teribil de indicat - pentru că el va concentra, astfel, faţă de forţa cu care e atacată de lovituri fiinţa interioară a eroului, un fel de patinare autoscopică a acestuia şi o devenire *întru sarcasm*. El susţine *frânele mentale* ale spectacolului. Alături de Iordache, antologabil într-una din marile creaţii, un foarte mare şi polivalent actor al teatrului craiovean, *Ilie Gheorghe* - aici maurul *Aaron*, amantul Tamorei, regina sclavă devenită soaţa lui Saturnus, noul împărat roman. Viclenie şi patimă, complex şi desfătare vitală, sunt declanşate în personajul său de către *Ilie Gheorghe* cu o mare, conţinută forţă dramatică. Surpriza, pregătită spectatorilor de către regizor, e aceea din post-finalul spectacolului, când la ieşirea din teatru îl reîntâlnesc pe maurul *Aaron* îngenuncheat şi înlănţuit, proliferând blesteme cumplite în faţa ultragiului de a fi marele ţap ispăşitor al evenimentelor tragice. El „iscăleşte" concluzia spectacolului - în care *Ilie Gheorghe* îşi atinge punctul culminant al unei forţe de revărsare vulcanice, feroce, animalice, a urii şi deznădejdii. *Tamora* şi-a aflat în *Mirela Cioabă* o interpretă cu priză la factura de esenţă a acestui spectacol: *luciditatea patimei*. Interpreta subliniază scadenţa personajului de la durerea pură, umană, a sclavei târâte în ruşine şi a mamei căreia i se sacrifică fiul, la dezumanizare, perfidie şi deşănţare. În *Lavinia*, oribilată prin mutilare, *Ozana Oancea* şi-a dezvăluit frumoase resurse de ingenuă dramatică. De fapt, întregul colectiv de interpreţi îşi joacă nervos şi elastic partitura fiecăruia, pe portativul tragic, inflamat uneori până la parodie, cum este cazul celor doi fii ai Tamorei, a căror monstruoasă deposedare de trăsături *pozitive* e realizată „g▾as" (la propriu şi la figurat) de cuplul *Valer Delakeza-Vladimir Juravle*. Nu se poate omite contraponderea *umană - în Marcus - a lui Tudor Gheorghe*, prezenţa în Saturnus a lui *Valeriu Dogaru*, prezenţa actriţei *Leni Pinţea Homeag* în *Doica*, ca şi prestaţia de joc concentrat, nefisurat, a tuturor celorlalţi.

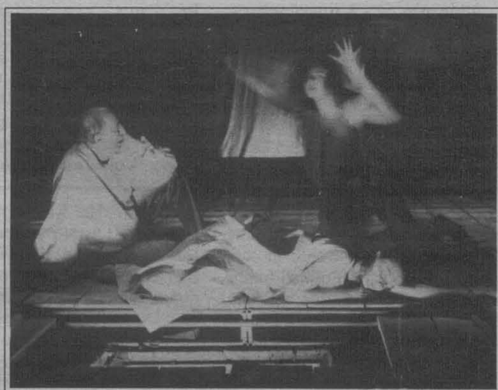
Jeana MORĂRESCU

LA ORADEA: FURTUNA, PE SCURT

În precedenta ediţie a *Festivalului de teatru scurt* de la Oradea remarcam, în primul rând, spectacolul lui Tudor Chirilă cu *Ivanca* de Lucian Blaga. Nu pentru că ar fi fost ireproşabil dar, faţă de alte două încercări anterioare (*Avram Iancu* de Horia Popescu şi *Cruciada copiilor* de Laurian Oniga la Naţionalul bucureştean), ni s-a părut cel mai apropiat ca spirit de Blaga şi, în consecinţă, un început de valorificare scenică promiţătoare a unei opere dramatice care nu şi-a găsit încă organizatorul de scenă. *Avram Iancu*, neomogen, inegal, alternând (ca piesa însăşi) stilizarea expresionistă cu realismul cel mai comun, căzând, nu o dată, în pitoresc naturalist, prea atent la litera textului, ratează spiritul acestuia. Dacă lui Horia Popescu îi era foarte clară imaginea virtuală a unui spectacol ideal cu Avram Iancu, ratând doar din fidelitate faţă de text, Laurian Oniga părea că nu se simte defel în largul lui în universul lui Blaga, încercând să ne arate cu tot dinadinsul muncile sale de a se apropia de el. Nu, hotărât lucru, *Cruciada copiilor* nu are nici o legătură cu furia românească împotriva lui Ceauşescu din decembrie 1989, iar travaliul regizorului de a scormoni în piesa lui Blaga pe urmele acestui fir de idee era cu totul dezagreabil.

Ne întoarcem, astfel, la *Ivanca* lui Tudor Chirilă - înainte de a vorbi despre *Furtuna* - numai pentru că s-a vorbit despre spectacol mai puţin decât ar fi meritat. Un spectacol, ca întreg, nu lipsit de erori, uneori inexactităţi de cronometrie, chiar cu dezastre artistice (finalul), dar cu un simţ al unităţii spirituale cu rezultate imediate în plan stilistic. Exaltarea energiei vitale ce se afirmă în dauna chemării spiritului sunt termenii conflictelor dramatice blagiene, atât de generali încât, înăuntrul lor, poţi descoperi sau totul sau nimic. Ca şi în *Tulburarea apelor*, există aici un om al spiritului (preot) supradimensionat pe latura erotică ce complică încă o dată lucrurile, vorbind despre elementele unei religii păgâne, a instinctelor. O religie pe care omul simplu o celebrează cu naturaleţe, dar pictorul Luca o respinge cu oroare. Piesa este, de la un capăt la altul, un strigăt de neputinţă al spiritului zdrobit de puterea tenebroasă a instinctului vieţii. Tudor Chirilă penetrează în hăţişurile unei drame a creaţiei, mereu învinsă de autoritatea oarbă a procreaţiei. Filtrul lecturii era extrem de fin, cernea banalităţile teoretice acumulate de literatura lui Blaga, lăsând să treacă doar patetismul autentic al creatorului în luptă cu sine şi cu himerele sale. Spectacolul era conceput ca o agonie, mişcarea era lentă, coregrafiată, descompusă, ca şi cum personajele se mişcau într-o irealitate a conştiinţei istovită de propriile dileme.

Furtuna va fi totdeauna o surpriză într-un repertoriu, mai ales la trupele restrânse, piesa fiind somptuoasă, cu imaginarul supradimensionat şi costisitor: o bună parte din acţiune este situată în magic, proiecţiile comandate de Prospero fiind, toate, pretenţioase tehnic şi dificil de acreditat. Tudor Chirilă, conştient de obstacole, alege calea cea mai scurtă şi ne oferă o variantă redusă dar riguroasă. Este comprimat textul şi figuraţia, chiar şi câteva personaje (Adrian, Francisco-din suita regelui Neapolelui, zeiţele Iris, Ceres, Junona - înlocuite cu o figuraţie de licorni) sunt economisite efectele, poate şi din cauza unui decor rigid (Mihai Ciupe), încăpăţânat în propria imobilitate, cu un schelet de acoperiş lemnos planând inutil deasupra scenei şi două panouri înclinate glisând în fundal, închizându-se şi deschizându-se asupra, probabil, „peşterii" lui Prospero. Un singur detaliu funcţional : trapa supraluminată din avanscenă, prin care pământenii urcă în lumea lui Prospero. Pe de altă parte, faptul că porţiunile de imaginar sunt eliminate, de preferinţă, reprezentaţia e lipsită de elementul fabulos determinant. Lectura textului este, însă, riguroasă, cu anumite percepţii originale introduse cu discreţie, poate chiar cu parcimonie. O relaţie surprinzătoare între Prospero şi Ariel, bazată pe selecţie afectivă (spectacolul se încheie cu tânguirea lui Prospero pentru despărţirea de Ariel), merită să fie mai amănunţită.

Ritmul spectacolului este decis de Ion Mâinea (Prospero) care declamă academic, cu gesticulaţie amplă şi frazare nobilă. E un bonom acest Prospero, cu riscul de a fi mai puţin convingător ca îmblânzitor savant al forţelor oculte. Un tată de excepţie şi, poate, bunic prin vocaţie. Magicianul este umbrit de familist. Îl putea salva sus pomenita înclinaţie pentru spiriduşul Ariel, dacă nu cumva atracţia lor este doar o părere de spectator dedusă de contaminarea cu senzualitatea Elvirei Platon (Ariel). Duhul străveziu al lui Shakespeare este, în spectacolul lui Tudor Chirilă, o apariţie atât de materială şi plină de senzualitate, încât ai zice că principiul feminin şi nu forţele oculte îl slujesc pe Prospero. Cu totul inexplicabil acest Ariel al Elvirei Platon. Apariţia sa în atitudini contorsionate, mai aproape de sol decât de văzduh, este mai mult telurică decât siderală. Putea fi un excelent Caliban feminin; versiune pe deplin logică, în ecuaţia shakespeareană. Elvira Platon este o bună actriţă de temperament şi distribuirea sa într-un rol translucid rămâne, poate, enigma spectacolului. În schimb, Caliban (Tiberiu Covaci) nu depăşeşte pitorescul de stradă, mai ales că se lasă antrenat cu prea multă uşurinţă în jocul burlesc al lui Stephano şi Trinculo. Sunt câteva momente bune în spectacol, unele datorate chiar cuplului Daniel Vulcu - Petre Panait, atât de inspirat uneori, şi atât de caricatural de cele mai multe ori. Ce se mai poate înţelege dintr-o caricatură caricaturizată ? Partiturile generoase, cum sunt cele ale lui Stephano şi Trinculo, trebuie privite totdeauna cu multă suspiciune şi cu simţul măsurii; ele te atrag în exces. Într-un plan estompat, dar plin de poezie (o poezie cu mai puţine şanse teatrale), se mişcă graţios, uimită şi virginală, Miranda, interpretată cu sensibilitate uşor căutată de Oana Mereuţă, acompaniată cu multă bunăvoinţă, dar numai atât, de Dorin Presecan (Ferdinand). Din suita regelui Alonso, doar Eugen Ţugulea (Alonso) are relief.

Mircea GHIŢULESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ARTE PLASTICE

Eveniment expoziţional la Cluj-Napoca

Paul Sima: Biserică din Densuş

Organizată din iniţiativa filialei clujene a Uniunii Artiştilor Plastici, în colaborare cu Muzeul Naţional de Artă din Cluj-Napoca, retrospectiva Paul Sima s-a instituit într-un memorabil act de cultură, deopotrivă apreciat de colegii de breaslă şi de critica de specialitate, cât şi de publicul receptiv la vibraţiile unei arte de profundă rezonanţă spirituală. Pentru că sinteza expoziţională găzduită în spaţiul amplu al galeriilor de artă din strada Iuliu Maniu (însumând 90 de picturi, la care se adaugă 24 de lucrări în cărbune, guaşă, pastel sau acuarelă, cele din urmă pentru prima dată expuse) a oferit argumente edificatoare pentru situarea operei sale în sfera împlinirilor majore ale artei contemporane româneşti.

Stins prematur în vara anului trecut, la numai 59 de ani, Paul Sima probează cazul artistului a cărui tensionată ardere s-a materializat în structuri cromatice profund originale, atingând rapid statutul muzeal. La numai 35 de ani (adică în 1967), două din transpunerile sale de fericită inspiraţie (*Legenda descălecării* şi *Monument istoric*) au fost integrate în circuitul valorilor perene expuse în cadrul Galeriei naţionale a muzeului clujean de artă. Era semnul recunoaşterii virtuţilor de excepţie ale unui demers creator puternic ancorat în datele fundamentale ale realităţii româneşti.

Paul Sima poate fi considerat – în ultimă analiză - un Dimitrie Ghiaţă al Transilvaniei, ceea ce vrea să însemne o atentă şi pătrunzătoare evocare a specificităţii rusticului autohton. Dar spre deosebire de venerabilul său înaintaş, activ la sudul arcului carpatic, pictorul transilvănean legat de realităţile spaţiului de obârşie, va conferi transpunerii un accent mai grav şi frust, un omniprezent duh arhaic, cu sonorităţi care amintesc de cele mai revelatoare capitole din proza unor Liviu Rebreanu, Pavel Dan sau Ion Agârbiceanu.

Fapt semnificativ, în cadrul retrospectivei figurează şi o schiţă a lucrării de diplomă (din 1957): *Moţi cu ciubere*, o autentică frescă a măreţiei monumentale, specifică siluetelor umane care au înfruntat prin vitregia vremurilor severităţile unui climat de o aspră austeritate. Sobrietatea gamei cromatice aici întâlnită se păstrează ca o componentă esenţială a limbajului până prin 1970, când repertoriul tematic înregistrează o atentă prelucrare a mărturiilor inconfundabile de civilizaţie autohtonă, derulată în spaţiul intracarpatic. Năsăudeni, maramureşeni, moţi sau făpturi desprinse imaginativ din realităţile podişului transilvan înfruntă semeţ timpul, conture energice proiectându-le în imensitatea unui spaţiu pe care-l brăzdează şi domină cu impresia lor statuară. Remarcabila forţă a construcţiei plastice transformă simbolic siluetele în adevărate pietre de hotar. Oameni şi locuri îşi interferează organic energiile şi sevele, prefigurând ciclurile unei permanente primeniri şi reîntoarceri la izvoare şi obârşii.

După 1970, în biografia lui Paul Sima intervine un episod cu fertile consecinţe în plan stilistic. Este vorba de întâlnirea nemijlocită cu peisajul şi cultura italiană, prilej de reflecţie – pentru un spirit profund cerebral – asupra modalităţii convertirii în durată a respiraţiei specifice noului climat. Experienţa îşi amplifică rezonanţele când în plan vizual şi afectiv intervine, la sfârşitul deceniului opt, o altă proaspătă revelaţie: un popas efectiv în lumea încărcată de istorie, pitoresc şi legendă a Greciei. Au fost contacte care au solicitat formulări adecvate cromatic, pentru a surprinde şi imortaliza esenţa de spirit a argumentelor arhitectonice şi peisagistice, simplificând gamele la maximum pentru a obţine în cele din urmă compoziţii ingenios ritmate, promptitudinea şi supleţea liniei devenind element definitoriu al unui limbaj sintetic, dus până în pragul unei inteligente abstractizări.

Va obţine astfel acele atât de originale restituiri de atmosferă şi climat care alcătuiesc poetica timpului condensat în mărturiile istorice şi de geografie spirituală ale Italiei şi Greciei. În faţa unor pânze animate de freamătul unor alburi şi griuri surdinizate, situate în vecinătatea unui verde smarald, albastru cristalin şi brunuri patinate de vreme, ne manifestăm bucuria de a asista la închegarea unui univers plastic de o particulară subtilitate, strecurând luciditate în contemplaţie, puritate în reverie, sunet diafan metamorfozat în vitalizantă rememorare.

Dar creaţia lui Paul Sima din ultimele două decenii se întregeşte cu acele inspirate compoziţii având ca pretext scene posibile din frământata devenire a neamului românesc. Ne rezumăm a aminti în acest context falnica desprindere de sub bolta unui arc trilobat a două *Personaje istorice* (venind din negura vremurilor), de ingenioasa configurare a regelui *Burebista*, ferm şi dârz ca o creastă carpatină, de impetuoasa apariţie ecvestră a *Craiului Moţilor*, susţinut de iureşul mulţimii care acoperă întreg spaţiul compoziţional cu ritmica suliţelor şi siluetelor în plin avânt, de solemna fixare în eternitatea vremii a bustului unei ţărănci care susţine proteguitor cu mâinile textul *Hotărârii noastre* (adică a voinţei Transilvaniei de a se uni pe vecie cu Ţara), de hieratica înlănţuire de forme stilizate, compacte, care sintetizează prin semne-simbol desăvârşirea unităţii naţionale depline în cele două variante cu *Marea Unire* sau de dramatica înfăţişare a incertitudinii ce planează asupra gliei strămoşeşti datorită unor ciuntite împroprietăriri. Departe de orice retorică sau fad drescriptivism, asemenea compoziţii probează reala virtute a pictorului clujean de a se afirma ca un autentic interpret de freamăt şi faptă tipic românească.

În sfârşit, memorabile devin în pictura lui Paul Sima acele compuneri în variantă pe tema *Colindătorilor*, prilej de caligrafiere discretă a perpetuării duhului românesc, purtat de păstrătorii de datini şi obiceiuri ancestrale, peste culmi şi vetre străbune, inserând şiraguri de făpturi miniaturale, precizate prin vagi atingeri lineare, care se insinuează duios-nostalgic în imensitatea unor alburi imemoriale. Contemplându-le, parcă ni se sugerează că stă în puterea acestui popor de a nu deznădăjdui şi de a revigora, invocându-şi esenţele de gând şi simţire păstrate vital şi nealterat în straturile cele mai profunde ale firii.

Negoiţă LĂPTOIU

Grafica Republicii de la Weimar

George Grosz: Nici un cocoş nu cîntă după ei.

Din Germania a sosit o expoziţie de o mare bogăţie a sensurilor şi semnificaţiilor propuse. Câteva sute de lucrări de grafică, dintre cele care au scăpat distrugerilor îndreptate în mod intenţionat asupra aşa-zisei arte decadente - Entartetekunst, sunt oferite publicului nostru ca o mare şi reală bucurie estetică. Găzduite în spaţiul sălilor denumite „Etajul 3/4" de la Teatrul Naţional, această expoziţie aduce în discuţie un subiect ocolit mult timp în comentariile criticii de specialitate pentru rezonanţa lui politică. După cum se ştie, în noiembrie 1918, împăratul Germaniei, Wilhelm I abdica, lăsând loc republicii nou conturate şi consfinţite apoi, prin Constituţia elaborată şi adoptată la Weimar, în 1919. Din acest moment, până în 1933, se poate vorbi de aşa-numita Republică de la Weimar, perioadă din istoria Germaniei confruntată cu numeroase şi insurmontabile conflicte politice (ascensiunea partidului comunist, proclamarea unor republici sovietice la Bremen şi în Bavaria), economice (recesiune, şomaj, pauperizare), morale (contestarea valorilor moralei burgheze), sociale (prostituţie, cerşetorie, furt, criminalitate, delincvenţă), culturale (lupta dintre tendinţele artei oficiale de a cenzura evoluţia stilurilor şi curentelor internaţionale şi tendinţa artei moderne de a se elibera de prejudecăţi şi a atinge maxima puritate ori maxima expresivitate în numele sincerităţii creatoare).

Epoca de care vorbim a marcat în mod dramatic atât destinul personal al autorilor neînregimentaţi în nici o formulă obedientă faţă de putere, cât şi conştiinţele oamenilor cărora le erau adresate operele. În acest curent larg, de rezistenţă faţă de fascism, faţă de autoritarism, faţă de uniformizarea creaţiei prin introducerea ei în calapoadele unei false estetici se înscriu mai multe curente literar-artistice printre care *Der Scholle* (Glia), *Die Brücke* (Podul), *Der Blaue Reiter* (Călăreţul albastru), *Novembergruppe* (Grupul din noiembrie), *Dadaismul berlinez* (cel mai activ politic), *Bauhausul*, *Abstracţia lirică*, *Expresionismul*, *Berlinersecession* (Secesiunea berlineză), *Münchener-secession* (Secesiunea müncheneză) etc. Aşadar, capitolul mare de grafică prezentat în cadrul expoziţiei de la Teatrul Naţional din Bucureşti nu vizează doar o tendinţă, cum ar fi expresionismul şi nici o anume regiune, ori un anume grup de artişti, ci reprezintă o selecţie din tot ceea ce s-a desenat şi gravat în Germania în acea perioadă de către artiştii neoficiali.

Mulţi dintre graficienii reprezentaţi - artişti de talie internaţională - au şi o operă pictată. Alţii - datorită înclinaţiei spre temele sociale, în care eroii erau aleşi din lumea muncitorilor, a femeilor sărmane, a copiilor neajutoraţi - au fost des invocaţi la noi, pe vremea când se făcea mare caz de lupta de clasă. Aşa este graficiana Käthe Kollwitz, artistă trecută de vârsta maturităţii în epoca de care ne ocupăm şi care, prin asociere cu prezenţa ei insistentă în anume cărţi şi albume, poate fi privită azi cu rezervă, ca şi cum ar fi vorba de o artistă de expesie ideologică comunistă. De altfel, trebuie făcută o necesară distincţie între *militantismul acestei echipe de şoc a artei plastice germane* şi militantismul postbelic al cercurilor comuniste. Urmăriţi de putere prin toate formele cenzurii, aceşti artişti au sfârşit prin a se nega pe ei înşişi, fie ca adepţi ai unei linii politice fie ca artişti practicanţi ai unui stil, fie ca cetăţeni ai Republicii Germane (alegând exilul), fie anulându-se pur şi simplu ca existenţe umane (alegând sinuciderea). O experienţă tragică, fără îndoială şi nu fără motiv, cea mai dramatică pe care a trăit-o vreo artă europeană în perioada interbelică.

Astăzi, au rămas operele să vorbească despre acele zile de criză economică şi morală când firea oamenilor (de la cea mai modestă condiţie umană până la existenţele superioare ale celor care trăiau pentru un ideal) era supusă umilinţelor, mizeriilor, degradării. Compromisul, decăderea, dispreţul faţă de sine pentru acceptarea păcatului, viciul, goliciunea sufletească au alimentat opera unor *Otto Dix, Georg Grosz, Conrad Felixmüller, Käthe Kollwitz, Georg Schade* şi a multor altora.

Nu este o expoziţie care să desfete şi să încânte prin bucuria superficială a văzului; nu e o expoziţie „de după-masă tihnită". Aceste lucrări, obligatoriu de văzut de către orice intelectual - măcar din simplul şi prozaicul motiv că nu vom mai revedea curând, la Bucureşti, un număr atât de mare de lucrări originale şi atât de valoroase - trebuiesc descifrate cu luciditate şi predispoziţie spre un dialog incitant, spre rapeluri culturale. „Grafica Republicii de la Weimar" obligă pe cel care o priveşte să vină înarmat cu informaţie culturală şi politică, artistică şi socială. Altfel, în faţa atâtor scene concepute pe motivul oraşului care corupe, tentează şi distruge, pe motivul viciilor şi decăderii trupului robit de plăceri ori împins de nevoia banului, în faţa atâtor femei tinere sau bătrâne care beau, dansează cu figuri neruşinate, se dezbracă ori alintă, fără chef, bărbaţi străini de inima lor, un privitor neavizat se alege cu prea puţin.

Iordache RĂŞCANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Luis Jaquín GARRIGUES

CEALALTĂ EUROPĂ, LA NORDUL DUNĂRII

Provenind dintr-o familie de jurişti iluştri, el însuşi profesor la Facultatea de Drept a Universităţii din Madrid şi avocat de prestigiu, om de cultură europeană, scriitor şi ziarist, Luis Joaquín Garrigues a vizitat de curând ţara noastră *con el corazón en la mano*. Articolul de faţă e rezultatul acestei atitudini de „inimă deschisă, purtată în mână", o atitudine prietenească, înţelegătoare, şi totodată sobră, obiectivă, caracteristică personalităţii şi scrisului său. Articolul cuprinde, desigur, aspecte bine cunoscute cititorului român (multe dintre ele extraliterare), dar semnificaţiile sale sunt cu atât mai adânci cu cât reflectă imaginea României văzută dinspre celălalt capăt al latinităţii.

La puţin timp după ce s-a efectuat, în Franţa, referendumul despre Tratatul de la Maastricht, am făcut o călătorie în România. În vechiul şi ponositul avion de fabricaţie rusească ce mă ducea la Bucureşti, cu capul încă ameţit de ciocănirea la care îl supuseseră toate organele de informaţie cu privire la această temă, mă gândeam că, în timp ce unele popoare din Europa se complac în a smulge petalele de margaretă ale zisului Tratat, între promisiunile de mare belşug şi ameninţările apocaliptice făcute de conducătorii lor, alte popoare, şi ele europene, luptă pentru o subzistenţă materială şi spirituală cu un minimum de demnitate. Un salt în memorie m-a dus la o crâşmă dintr-un sat situat în inima provinciei Mancha, unde mă aflasem de curând şi unde un ţăran, cu straiele tipice, inclusiv bereta, susţinea o însufleţită convorbire cu un consătean, referitoare la „ecú" – moneda europeană –, nu ştiu dacă în scopul de a cumpăra o bucată de pământ, un tractor sau un măgăruş. Unii se preocupă deci de gradul de integrare a unor ţări cu altele, de tensiunile sistemului monetar european, de uniunea monetară, de cheltuielile publice, de cursul înalt al monedei germane, de nivelul dobânzilor şi de competenţa Comisiei europene. Alţii, în schimb, au în cap alte preocupări, mult mai elementare şi vitale: cum să-şi umple puţin stomacurile, cum să-şi acopere puţin trupurile, cum să dobândească măcar câţiva metri pătraţi de locuinţă şi, dacă nu înseamnă să ceară prea mult, cum să se bucure de ceva mai multă libertate. Şi mă mai gândeam că uneori această tristă realitate trebuie să o trăim, să o simţim, să o înfruntăm. Pe de altă parte, în această parte a lumii s-au întâmplat recent lucruri importante care cred că merită să fie amintite. Mă refer la popoarele de pe aceste meleaguri pe care istoria le-a tratat atât de vitreg (şi nu numai acum), precum şi la faptul că aici a fost locul de naştere al acelui tip uman atât de emoţionant: apatridul. Mă refer la persoanele care s-au văzut obligate să-şi părăsească ţările lor, oamenii şi obiceiurile, chinuiţi de un sentiment de vid care, pentru mine, este mai profund şi mai dramatic decât la *saudade* (dorul) sau la *morriña* (tristeţea) celţilor noştri sau *homesick*-ul englez.

Cufundat în aceste gânduri, ajungem la aeroportul Bucureştilor când era noapte bine şi ne instalăm, împreună cu prietenul român cu care facem călătoria, la tipicul hotel impersonal, asemănător oricăruia din lanţurile internaţionale bine cunoscute. Era aici o mare forfotă de ziarişti, fotografi şi observatori străini, fiindcă în câteva zile trebuia să aibă loc alegeri parlamentare şi prezidenţiale, cărora li se atribuia o mare importanţă pentru viitorul ţării.

Foarte repede m-am informat asupra sistemului politic actual al ţării şi am aflat cine erau principalii protagonişti ai filmului care se derula. România îşi dăduse o Constituţie nouă, după căderea lui Ceauşescu, inspirată de constituţiile democraţiilor occidentale. În puţinul timp de la deschiderea drumului pentru partidele politice, acestea crescuseră şi se înmulţiseră până ce ajunseseră la numărul de 84 sau mai mult deşi, în aceste alegeri, cei care contau realmente erau doi candidaţi şi respectivele partide sau formaţiuni politice, atât în alegerile parlamentare, cât şi în acelea prezidenţiale. Actualul preşedinte al naţiunii, Ion Iliescu, şi partidul său, Frontul Democrat al Salvării Naţionale, şi Emil Constantinescu, care era în fruntea unei coaliţii de 14 partide ale opoziţiei, denumite Convenţia Democratică. Cel dintâi se prezintă cu o istorie politică foarte bogată. I se obiecta trecutul său comunist, întruoât deţinuse în regimul anterior importante funcţii: şef al Tineretului Comunist şi ministru al Tineretului. Trebuie însă recunoscut că, de câţiva ani, se retrăsese total din viaţa politică, în urma unor diferenţe de vedere categorice cu dictatorul. Pe de altă parte, avea în favoarea sa importantul rol pe care îl jucase în tranziţia ţării sale spre democraţie. Al doilea candidat, rectorul Universităţii din Bucureşti, avea un curriculum vitae numai academic şi, deşi fusese înscris în Partidul Comunist – aproape toţi trebuiau să se înscrie –, nu avusese nici o funcţie politică în acel regim. Prima opţiune am putea să o denumim, în termeni tradiţionali, de stânga şi pe a doua, de dreapta, deşi – aşa cum se întâmplă întotdeauna în politică – programele lor electorale sau ofertele clientelei potenţiale erau foarte asemănătoare. În cazul acesta concret, se accentua mai mult sistemul pieţei libere şi apropierea de Occident în opţiunea candidatului de dreapta decât în cealaltă opţiune. Dar despre aceste detalii tehnice, sunt sigur că sunteţi perfect informaţi datorită ştirilor şi comentariilor pe care le-au realizat persoane mai calificate decât mine în această materie.

Ceea ce mă interesa pe mine, în realitate, era poporul român şi problemele lui care nu sunt puţine şi pe care oamenii politici, oricine va câştiga alegerile, vor trebui să le înfrunte. Şi această temă o voi analiza aici, fireşte succint, sub două perspective strâns legate între ele: cea istorică şi cea economică.

Să începem cu istoria. Ca stat, România modernă are o datare recentă, întrucât e rezultatul Unirii a două provincii sau principate istorice: Muntenia şi Moldova în anul 1859 şi al Declaraţiei de independenţă ca urmare a războiului ruso-turc, terminat cu un an înainte. De atunci, România a trecut prin mai multe schimbări teritoriale importante, favorabile sau nu, ca efect al jocului de conflicte belice, proprii sau străine – mai ales străine – care au bântuit regiunea balcanică în ultimii 100 de ani. Şi totuşi, e necesar să mergem înapoi încă puţin, pentru a cunoaşte pe români ca popor cu o identitate proprie. Trebuie să urcăm până în epoca romană, când exista deja vechiul regat independent al Daciei, care în secolul al doilea al erei noastre s-a integrat în Imperiul Roman, în timpul împăratului Traian, ca urmare a două războaie victorioase. Ei bine, deşi ocupaţia romană a fost foarte scurtă (a durat mai puţin de două secole), nu încape îndoială că i-a imprimat caracterul naţional, având o influenţă decisivă asupra formării şi culturii acestui popor, mai ales dându-i limba, care a fost un important element unificator sau aglutinant al întregii populaţii române.

Al doilea element, după mine, care a avut mai multă influenţă în formarea acestui popor, a fost faptul de a fi suferit atâtea invazii şi războaie. Într-adevăr, după stăpânirea romană, au urmat barbarii (germani, slavi şi avari), acestora bulgarii şi apoi ungurii (sec.X-XI). După Imperiul Bizantin, cu influenţă mai mult spirituală, Imperiul Otoman care a dominat, ca suveran, ţările române tip de cinci secole şi, în sfârşit, ruşii şi germanii. Consecinţele acestor invazii şi războaie sunt evidente: pe de o parte au pus României o problemă etnică prin aşezarea pe teritoriul ei a altor neamuri, de altă rasă, iar pe de alta ele au pricinuit importante alterări teritoriale, cu sechelele lor naturale. Uneori românii s-au stabilit pe teritoriile altor ţări, alteori s-a întâmplat invers. Cum este logic, invadatorii impuneau instituţiile şi obiceiurile lor în teritoriile dominate. Se pot aduce multe exemple de astfel de situaţii. Când România şi-a câştigat independenţa, în 1859, provincia Transilvania, la vest de Carpaţi, aparţinea Ungariei, dar majoritatea populaţiei era română şi vorbea româneşte. La sfârşitul primului război mondial, întrucât România luptase alături de aliaţii victorioşi, hotarele ei s-au întregit cu Transilvania la apus şi cu Basarabia la nord-est, aceasta ultimă în detrimentul Uniunii Sovietice (trebuie avertizat că acest teritoriu român, anexat de ruşi în 1812, a trecut dintr-o mână în alta, între ruşi şi români). Astfel încât, în anul 1930 se calcula că 30% din locuitorii României proveneau din noile teritorii, iar cea mai importantă minoritate etnică, cea ungară, reprezenta aproximativ 8% din totalul populaţiei.

La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, România, care participase alături de germani la campania împotriva Uniunii Sovietice, a pierdut din nou Basarabia care a trecut în mâinile ruşilor. Mai grav însă a fost faptul că, într-o ţară în care nu existau decât 1.000 de comunişti, s-a implantat un regim comunist care a durat până la căderea lui Ceauşescu.

Aşadar, timp de 45 de ani, cât a stăpânit comunismul, România a trebuit să suporte un model de societate care nu avea nimic comun cu fiinţa sa proprie, autentică. Acest model impus aducea cu el modificări în aspectele cele mai importante ale vieţii unei ţări, cum sunt educaţia, religia, moravurile, economia şi mai cu seamă mentalitatea oamenilor.

Pentru toate aceste motive, al doilea element - situaţia de frontieră, deşi a exercitat o influenţă considerabilă în istoria României, a făcut-o nu numai în sensul pozitiv de a contribui la formarea identităţii naţionale, dar şi în acela negativ de a tulbura şi zădărnici această identitate.

În sfârşit, creştinismul, de asemenea, a jucat un rol decisiv în formarea poporului român, constituind un factor esenţial al identităţii sale, pentru două motive fundamentale: în primul rând pentru că s-a introdus în chip natural, spontan - spre diferenţă de ce s-a întâmplat în alte ţări în care a fost impus de sus, de autoritatea politică - fiindcă avea multe asemănări cu vechile credinţe, precum nemurirea sufletului şi primatul spiritului asupra materiei, credinţe care existau în cultul lui Zamolxis, religia lor anterioară. În al doilea rând, adaptându-se foarte bine, în versiunea ortodoxă, mentalităţii unui popor alcătuit esenţial din păstori şi ţărani, creştinismul a însemnat un important punct de sprijin al existenţei sale, morale şi fizice, în lupta împotriva forţelor invadatoare, care se desfăşura nu numai pentru pământ, dar şi pentru credinţă.

Şi acum să trecem la economie. Cu riscul ca afirmaţia să fie luată drept un loc comun, trebuie să spun că astăzi în România există numai o clasă socială, pentru că toţi oamenii sunt săraci, salariul cel mai ridicat fiind, în moneda spaniolă de 10.000 pesetas pe lună şi cel mai jos de 3.500 la 4.000. Cele 10.000 de pesetas sunt câştigate de un număr redus de persoane, ca directori de întreprinderi importante sau alţi profesionişti de seamă în diferite domenii. În schimb, un învăţător câştigă 7.000 de pesetas, un muncitor calificat în construcţii 6.000 şi necalificat, 5.000, iar un pescar în regiunea Dunării, 3.000. Desigur că o comparaţie cu salariile din alte ţări nu e valabilă, dat fiind că totul costă aici mai puţin decât în alte ţări. De exemplu, chiria unui mic apartament este sub 200 de pesetas lunar, la care trebuie adăugate cheltuielile de încălzire şi electricitate, care sunt ceva mai scumpe; un kilogram de carne, după calitate, variază între 100 şi 300 de pesetas, un kg. de pâine 12 pesetas, un litru de ulei 25 (laptele şi uleiul, deşi raţionalizate, sunt încă subvenţionate); un ou 5 pesetas şi un pachet de ţigări de fabricaţie naţională, 12 pesetas. Nu-mi explic cum, în ciuda acestor preţuri, lumea poate trăi cu salariile joase menţionate. Eu, oricâte calcule am făcut, nu mi-au ieşit socotelile. Pe de altă parte, a cumpăra o locuinţă care costă între 8000 şi 15.000 de pesetas metrul pătrat, variind în funcţie de zona oraşului, este acum un lucru imposibil pentru un român, dar acum câţiva ani nu era tot astfel, pentru că se putea cumpăra o locuinţă pentru 30.000 de pesetas. Din cele de mai sus, se deduce că, independent de comunism, cu sau fără el, situaţia se înrăutăţeşte continuu în această ţară.

Problema principală pe care o va avea guvernul rezultat din alegeri, va fi aceea de a ridica nivelul de viaţă al ţării, al cărei venit pe cap de locuitor este de 1.200 de dolari, probabil cel mai jos din Europa. Pentru aceasta, va trebui să se ia măsuri pentru sporirea producţiei şi să fie competitivă pe pieţele internaţionale, ca preţuri şi calitate. Să se recurgă la privatizări (până acum nu au dat rezultate prea bune), să se obţină ajutor exterior, de la Banca Mondială, Fondul Monetar Internaţional sau de la alte ţări (din nefericire, acum câteva zile Statele Unite i-au refuzat României clauza naţiunii celei mai favorizate). Să facă în aşa fel încât să se acorde. Evident, însă, ceea ce are nevoie mai mult decât orice această ţară este ca cineva să fie capabil să deştepte speranţa şi încrederea în sine însuşi, pentru ca să vină timpuri mai bune. Şi noi, ţările mai bogate, pe lângă discuţiile despre Maastricht, am putea să le dăm o mână de ajutor.

Traducere de
Ileana GEORGESCU

Miguel de UNAMUNO (1864-1936)
(poet, prozator, eseist, filosof spaniol)

Castilia

M-ai înălţat, pământ castilian
În aspra palmă-a mâinii tale – din hău –
Spre cerul care te încinge şi te răcoreşte,
Spre cerul sufletului tău.

Pământ vârtos, uscat şi dezgolit,
Maică de inimi, de braţe tari, perechi,
Îmbracă-ţi prezentul în vechile tale culori
Prea nobile culori străvechi.

Cu şesul arcuit al cerului
A tale plaiuri dezvelite se unesc în sfiiciune,
Păstrezi la sânul tău şi leagăn şi mormânt
Şi loc de-nchinăciune.

E totul numai pisc, a ta privelişte rotundă,
În ea mă simt ca-n ceruri înălţat,
Respir ozonul munţilor în tine –
Aicea, pe podişul dezbrăcat.

Altar măreţ, o,plai castilian,
Spre-a tale culmi se-nalţă a mele cânturi,
Demne de-or fi de tine vor coborî în lume
din înalturi.

Traducere de Felicia MARINCA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Miguel Cervantes

Anul acesta, Spania sărbătoreşte două evenimente importante. Primul: împlinirea a 500 de ani de când Cristobal Colón (Columb), un marinar genovez din serviciul regilor spanioli don Fernando şi dona Isabel, a condus expediția primei traversări a Atlanticului şi a descoperit un nou continent. Cel de-al doilea: împlinirea a 445 de ani de la naşterea lui Miguel Cervantes Saavedra.

Miguel de Cervantes Saavedra, fiul chirurgului Rodrigo Cervantes, s-a născut la Alcalá de Henares, lângă Madrid (Castilia), în anul 1547. Bunicul său, Juan de Cervantes, era licențiat al Universității din Aleda şi fusese guvernator şi judecător pe lângă ducele de Osuna. Miguel era al patrulea copil dintre cei şapte. Între care patru erau fete. Mama sa se numea Leonor de Cortinas. Miguel a urmat cu mult succes cursurile Universității din Alcala, fiind distins de profesorul Lopez de Hoyos pentru cunoştințele de limba latină, în care compunea ode. Prin 1596 studentul Cervantes se afla în Italia, la Vatican, în serviciul cardinalului Julio Acquaviva ca valet şi profesor de limba spaniolă.

Aici i-a citit pe clasicii latini şi s-a familiarizat cu autorii Renaşterii italiene: Dante, Petrarca, Boccacio, Tasso, Castiolione, Machiavelli şi mai ales Ariosto, a cărui influență se resimte în opera lu Cervantes. Dar acesta nu era făcut să fie servitor, de aceea împrejurările istorice prin care trece Europa, precum dezlănțuirea pasiunilor religioase în urma Reformei lui Luther, ca şi apariția cărții lui Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei* (interzisă în Spania), îi vor crea un destin şi o existență atât de aventuroase, încât acestea depăşesc orice fantezie care ar fi voit să-i romanțeze viața.

După ce turcii ocupaseră Ciprul în pragul anului 1570 şi amenințau cu dominarea Mediteranei, fiul natural al lui Carol Quintul, Don Juan de Austria comandă împotrivă-le o flotă unită în care Cervantes se angajează soldat.

Astfel se explică participarea sa la lupta de la Lepanto din 1571, când se afla sub comanda generalului Marco Antonio Colonna. Este rănit la piept şi la brațul stâng pe care îl va pierde. Va mai sta în Italia încă patru ani, după care, în 1575, se îmbarcă pentru Spania, sperând ca pe baza scrisorilor de recomandație ale lui Don Juan de Austria către rege să obțină brevetul de căpitan. Corabia „El sol" pe care călătoarea este capturată de corsarii berberi şi Cervantes împreună cu fratele său Rodrigo vor fi luați captivi şi duşi în Alger. Ținuta lui demnă şi dragostea pentru nenorociții lui tovarăşi de captivitate îi vor atrage iubirea şi respectul celor din jurul său. În 1580, la 7 septembrie, a fost răscumpărat prin călugării trinitani şi la 24 octombrie acelaşi an pleacă la Madrid, unde-şi găseşte familia trăind în mare mizerie. Îl caută pe rege, ce se afla în Portugalia, spre a-şi primi gradul pentru faptele sale de bravură, dar se alege doar cu cincizeci de ducați şi cu o misiune în Oran. Aceasta a fost toată răsplata regească pe care o merita eroul de la Lepanto. În acest timp, Cervantes scria sonete, quintile, ode, la comandă, lucrări fără valoare. În 1583 are terminat un roman pastoral, scris în gustul vremii, *Galateea*, gen căruia îi va declara război peste puțin timp. S-a căsătorit cu o actriță, Ana Franka, şi a avut cu ea o fetiță, Isabela. Uşuratica actriță îl va părăsi, după care Cervantes se va hotărî să ia în căsătorie o toledană bogată. Dar semidoctismul familiei acesteia îi repugnă, încât o părăseşte şi se întoarce la Madrid, unde scrie o serie de comedii, printre care: *Alger* şi *Numancia*, bine primite de public, dar care nu-i puteau asigura existența. În 1585 pleacă în Sevilla unde primeşte slujba de comisar de rechiziții; în această calitate colindă Spania, adună alimente pentru invincibila Armada a lui Filip al II-lea şi suportă cu stoicism disprețul şi boicotul cetățenilor şi al confraților de litere. Dezgustat, se întoarce la Madrid. Acum scrie prima parte a operei ce avea să-i asigure nemurirea: *Ingeniosul hidalgo Don Quijote de la Mancha*. Închisorile prin care a trecut i-au furnizat numeroare informații şi documente omeneşti. Opera sa va apărea la Madrid în 1605 şi zece ani mai târziu va publica partea a doua. Tot în această epocă va scrie sonete, quintile, comedii ca şi cele mai bune nuvele ale sale, ce vor forma volumul intitulat *Nuvele exemplare*. La sfîrşitul anului 1604 Cervantes se va muta la Valladolid, unde se stabilise curtea regelui Filip al III-lea, care-i aprobă publicarea volumului *Ingeniosul hidalgo don Quijote de la Mancha*. Cartea va fi tipărită de tipograful Juan de la Cuesta, în editura librarului Francisco de Robles din Madrid, şi va fi admirată de înțeleptul rege Filip al III-lea, care văzând un student prăpădindu-se de râs, cu o carte în mână a zis: „Omul acesta sau e nebun de râde aşa, singur, sau citeşte pe Don Quichotte", omagiu ce s-a dovedit just pentru că întreagă Spania îi va aprecia talentul. Numai rivalul său, celebrul Lope de Vega, care ținea monopolul dramei în acel timp, şi-a exprimat o părere defavorabilă asupra acestei opere, socotind-o fără valoare. Don Quichotte devine popular şi trece frontierele patriei. În Spania şi Portugalia, editorii se întrec în a căpăta privilegiul tipăririi acestei opere. Numai în primul an au apărut şase ediții. Secretul acestei popularități sta în spiritul de analiză şi în cercetarea adevărului, inaugurate de Renaştere, în izgonirea mitului şi instaurarea observației asupra realității. Dar necazurile nu-l ocoleau pe Cervantes, „cel cu chip vulturesc, cu părul castaniu, fruntea netedă şi senină, ochii vii, nas acvilin însă bine proporționat, barba argintie - deşi nu sunt douăzeci de ani de când era aurie - mustăți mari, gura mică, dinții nici prea mici, nici prea mari, pentru că nu sunt decât şase şi aceia în stare destul de rea, fiindcă nici unul nu corespunde altuia, statura mijlocie, tenul deschis, mai mult alb decît brunet, adus puțin de umeri şi nu prea uşor de picior", după cum se autodescria pentru că la 1614, la Farragona, un „Don Quichotte" apocrif apărea sub semnătura unui oarecare Alonso Fernandez de Avellaneda, un pseudonim rămas până astăzi nedescifrat, întunecându-i succesul şi bucuria. De aceea, Cervantes se grăbi să scoată partea a II-a, conținând episodul ieşirii a treia a cavalerului „tristei figuri". Volumul a apărut puțin timp după aniversarea autorului, iar succesul a fost tot atât de răsunător ca la apariția primei părți. Înainte de moarte, la 69 de ani, lucra la un nou roman, *Muncile lui Persil şi ale Sigismundei* (Los trabajos de Persides Sigismunda, historia setentrional), pe care l-ar fi dorit o încoronare a activității sale literare. El va apărea în 1617, un an după moartea lui Cervantes. Sfârşitul său a survenit la 23 aprilie 1616 şi l-a găsit destul de liniştit pentru a-şi întâmpina a doua existență, cea eternă, în care opera lui nemuritoare nu are de ce să se mai teamă de atacuri nedrepte şi nici de contrafaceri.

Ileana ENE

Bucureşti: Piața Cervantes

CAMILO JOSÉ CELA ŞI PURIFICAREA PRIN IMPUR

Cred că orice investigație specială asupra operei lui Camilo José Cela - cu atât mai mult aprofundarea unui aspect puțin obişnuit şi puțin cercetat ca „purificarea prin impur" - trebuie precedată de o panoramă generală a unei creații atât de diverse şi contrastante ca aceea a laureatului Nobel în 1989. Voi începe prin a aşeza romanele şi povestirile scriitorului în *perspectivă diacronică*, urmărind fazele pe care le-a străbătut arta sa narativă de la fulgurantul debut cu *Familia lui Pascual Duarte* (1942) pînă la uimitorul *Cristos versus Arizona* (1988), şi în *perspectivă sincronică*, încercând să determin conceptele centrale, constante şi comune de-a lungul devenirii artistice a romancierului: vulnerabilitatea binelui şi purificarea prin impur.

Realism şi experimentalism

Primul demers - cel diacronic - este concordant în genere, cu exegeza spaniolă existentă, îndeosebi cu schema ordonatoare a lui J.M.Catellet. Într-adevăr, se pot deosebi, în evoluția scriitorului, trei mari etape, întemeindu-ne pe criteriul modalității artistice dominante:

1) Perioada realismului obiectiv, cu ingrediente deformatoare, burleşti sau truculente, provenite - mărturisit - de la Quevedo, Valle Inclán şi Pío Baroja. Cela a practicat această modalitate în chip dur şi violent în *Familia lui Pascual Duarte*, stilizat şi dezinvolt în *Noile aventuri şi necazuri ale lui Lazarillo de Tormes* (încercare de reactualizare a romanului picaresc) şi apoi realismul său a devenit amplu, caleidoscopic în romanul „unanimist" *La colmena (Stupul*, tradus în limba română), evocare tragicomică în secvențe rapide, cinematografice, a Madridului mizer din anii următori războiului civil, după care a urmat sfârşitul etapei, transplantul nereuşit din *La carira (Stăpâna)* cu temă şi limbaj venezuelene.

2. Perioada realismului subiectiv, interior, liminar, în timpul căreia Cela romancierul se orientează spre emoții şi avatarurile pricinuite de boală (*Pavilionul de odihnă*), de alienație mintală *(Mrs Caldwell şi fiul ei)* sau de război, căci în *San Camilo 1936*, situat în zilele izbucnirii lui, Cela îmbină „un portret al scriitorului tânăr" - el însuşi, la 20 de ani - cu cronica tensionată, convulsivă, a unei istorii ieşite, absurd şi sângeros, din matcă.

3. A treia şi ultima fază a creației celiene se caracterizează prin îndrăzneala experimentării, prin căutare şi înnoire, nefiind străină de ea dorința barocă de (vorba lui Marino) *far stupire* - a stupefia. Tendința se anunța chiar în *San Camilo 1936*, prin fluxul narativ continuu, fără diviziuni şi fără punctuație ca şi prin apariția relatării vocative a unei noi voci narative, vocea lui („tu", în loc de „el" sau „eu"). În *Oficiul tenebrelor 5*, experimentalismul lui Cela devine fragmentar, divagant, axat sumbru, obsesiv, pe ideea morții. Scriitorul ajunge la un nou succes, la o nouă culme, o dată cu *Mazurcă pentru doi morți*, remarcabilă originalitatea limbajului (în fond *acesta* este personajul principal) şi prin compoziția „corală" (vorbeşte întreaga Galiție, provincia natală a scriitorului). Ultima narațiune experimentală, *Cristos versus Arizona* se apropie de provocatoarea deconstrucție preconizată de postmodernişti.

Tremendismul

Considerând acest itinerar, numai la suprafața lui vizibilă şi tangibilă, majoritatea criticilor l-au definit ca „tremendist"[1], adică stăruitor în negru, căutător de senzațional, înclinat spre sordid şi teratologic. De la vechile obiecții ale lui Juan Luis Alborg („o narațiune pe bază de violențe, cinisme şi vocabular dur") pînă la actualele, asemănătoare păreri ale lui Manuel Alvar („o lume tulbure, de sexualitate deslănțuită, de mizerii murdare"), calificările depreciative s-au bazat şi se bazează pe confuzia dintre obiectul real şi reprezentarea lui literară. Lui Cela nu i-a fost greu să răspundă clar şi incisiv :„Dacă literatura este, aşa cum se pare, oglinda vieții, nu trebuie învinovățit scriitorul cinstit care încearcă, aproape întotdeauna cu un *suspin de agonie* (sublinierea noastră) să ia act de ceea ce vede, să consemneze faptul dureros şi amar pe care îi este dat să-l privească, dacă nu trage perdelele la ferestre. Tremendismul există numai pentru că viața este tremendistă, deşi, fireşte, ar fi bine ca viața să se scurgă placid, asemeni navigării lebedei pe lacuri"[2].

Astfel înțeles, tremendismul lui Cela dobândeşte multiple conotații, dacă îl raportăm la diferitele soluționări ale problemei, de la Aristotel, trecând prin Boileau, până la Baudelaire şi – de ce nu? – până la Tudor Arghezi.

A aşeza opera lui Cela în această perspectivă, a acorda elementului nocturn dreptul la cetățenie artistică nu prezintă nici o dificultate. Greutățile încep o dată cu determinarea obligatorie a ontologiei şi deontologiei încorporate în viziunea sa despre lume şi determinante în procesul de exprimare a acesteia (compoziție, stil). Dacă nu ne speriem de cuvinte - ca altădată - trebuie să spunem că menționata conversiune artistică are o dimensiune existențială şi un sens moral, deci implică o metafizică şi o etică ce se cer, fie chiar sumar, schițate. Voi arăta deci foarte succint ce lumini aduc, în exegeza operei lui Cela, conceptul de vulnerabilitate a condiției umane şi acela de purificare prin impur.

Dialectica binelui şi a răului

Vulnerabilitatea binelui, despre care m-am ocupat în *Contemporanul* din 25 mai 1990, pare a sugera că atitudinile fundamentale ale lui Cela, incorporate operei sale narative, sunt negativismul ontic şi pesimismul etic. La prima vedere, în romanele sale, răul se face simțit ca o prezență predominantă, proliferatoare şi, mai grav, câştigătoare, iar binele se refugiază într-o lume locuită de visători, marginalizați, infirmi şi, oricum, toți învinşi. Adevărul e cu totul altul. Afară de cazuri destul de rare, de perversiune iremediabilă, Cela consideră răul ca o lipsă, ca un dor şi un jind neîmplinit de fericire, ca o promisiune neonorată de umanitate. În termenii lui Lain Entralgo, răul, aşa cum rezultă din narațiunile lui Cela, este urmarea exasperată a mutilării dorinței de fericire. Pascual Duarte devine ucigaş nu pentru că e o ființă demonică, ci pentru că *nu e lăsat să fie bun*. În aparență, malignul, vast şi puternic, proliferează, copleşeşte, învinge. În fond - *Stupul* oferă probe multiple - el este străpuns mereu de inocență şi lealitate, de dorința şi curajul de a ajuta şi diminua suferința,. Chiar redus la pete de lumină, binele e singurul exemplar, singurul care introduce ordine, dă sens, conferă valoare. Fie în forma umilă, înduioşătoare, ca în *La colmena* (sora şi colega de facultate a lui Martin) fie în cea teribilă a războiului sângeroase (omorul justițiar din *Mazurcă pentru doi morți*), binele restaurează ordinea morală a lumii şi face posibilă speranța. Vindecă sau cel puțin e balsamic. Dimpotrivă, victoria răului este întotdeauna tulbure, înnăbuşitoare, sterilă, absurdă. Mai tulburătoare sunt, din punct de vedere al dialecticii binelui şi răului, obsesia morții care domneşte în *Oficiul tenebrelor 5* şi mizeria care se revarsă monstruos în *Cristos versus Arizona*. În primul caz, răul pare ontic, fără leac; în al doilea, spectacolul malefic se apropie de apocalips. Deşi înfățişarea unuia şi altuia rămâne sumbră, delirantă, mutilatoare, *exprimarea* lor dovedeşte că omul, numai omul, e capabil de a vedea în penumbră şi ajunge la curățirea inimii - la *purga del corazon*, cu vorbele lui Cela.

Purificare prin impur

Este o variantă paradoxală a confruntării dintre bine şi rău, a luptei dintre Ohrmazd şi Ahriman : în confruntare, maleficul este respins, expulzat sau distrus; în purificare, *trăirea* lui e păstrată şi pozitivizată. Procesul se aseamănă cu rodirea morții, cu împodobirea neantului, cunoscute din folclorul arhaic, inclusiv cel românesc (Miorița). E, în definitiv, o soteriologie în contrapunct, prin convertirea oponentului. Rămânând la literaturile hispanice, aş menționa pe Julio Cortázar care susține şi arată în *Rayuela (Şotronul)* că, în primejdie de înec, trebuie să atingi fundul, pentru ca, izbindu-l puternic, să poți ieşi la suprafață, să te salvezi. Contra acestei gimnastici - negrul, trambulină pentru alb - Pascal avertizează creştineşte că, totuşi, nu trebuie încurajată prea mult bestia din om în defavoarea îngerului, săracul ... Altfel se ajunge, ca la Dostoievski, la *voluptatea descompunerii*.

La Cela, purificarea prin impur pune problema de a şti de câte feluri este şi în ce forme se prezintă impurul, apoi ce statut îl aşteaptă pe purificat. În *Familia lui Pascual Duarte*, impurul este în depărtare, mediul rural îngust, cu prejudecăți despre onoare, iar în apropiere, răutatea mamei şi provocarea celui care îi dorea soția, în timp ce purificarea vine sub forma căinței, închisorii şi răscumpărării prin moarte. În *Stupul* şi în *San Camilo 1936*, impurul devine, din social familial, politic general: în primul roman dictatura represivă, în al doilea, ruptura societății în două prin război civil. Față de *Familia lui Pascual Duarte*, intervin schimbări care fac mai semnificativă purificarea: protagoniştii sunt acum tineri fără nici o vină, care se văd prinşi într-un fel de cleşte istoric, victime ale unui antagonism imens, generalizat, iar purificarea nu se face prin moarte, ci printr-o neprecizată speranță: atît Marco Martin, cât şi naratorul, tânărul Cela, supraviețuiesc, vor deveni probabil scriitori, şi vor depune mărturie. În sfârşit, în *Oficio de tinieblas 5* şi în *Cristos versus Arizona*, altă schimbare în datele şi mijloacele purificării. Impurul este aici metafizic sau mai exact existențial : moartea, simțită delirant, groaznic, ca o nefericire - supremă, definitivă - personală. S-ar părea că în fața marei spaime, Cela nu merge spre purificare, ci în direcția contrarie: sporeşte sordidul prin sexualitate aberantă, incestuoasă, prin disperare haotică, prin coşmar deliberat, dacă poate exista aşa ceva. Şi totuşi, nu! Tonul de litanie nesfârşită şi revenirea iarăşi şi iarăşi a implorării: *ora pro nobis* arată clar sensul ascendent al purificării şi instrumentul salvării : mila, pietatea. Cu sau fără voie, Cela se alătură lui Crist contra Arizonei.

Ruxandra Maria GEORGESCU

1) De la *tremendo*, tremurător, formidabil, grozav
2) *Roata timpului liber*, Barcelona, 1957, p. 16

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Constelația vinului

Yahia Ben HUKMI AL-GHAZZAL (753-829)

AM PRICEPUT

Am priceput că vinul induce în păcat
Că traiul și onoarea în vin le-am înecat
Și văd că lumea bună ia-n râs meteahna mea -
Îmi iau, deci, subsuoară, burduful și-o ulcea
Și, strâns la piept ulciorul, dau buzna pe cărare
Până la hanul mare și strig, intrând: „Crâșmare,
Mai dă-mi să gust licoarea divină, la popas.
În loc de bani eu, haina luxoasă am să-ți las.

Și am băut zicându-i că pentru setea asta
Îi dau averea toată și, poate, chiar nevasta.
Nu flecăresc degeaba! Cuvântul eu mi-l țin:
Îți pot da și nevasta pentru-un asemeni vin!

Ady ENDRE (1877-1919)

PE MALUL SENEI

Nu eu ci Altu-i lângă Sena
Și totuși eu sunt cel de față.
Mă simt întruchipat cu mortul
În dublă, în dublată viață.

La țărmul Dunării spre mine
Țipară demoni cu ocară -
Aici, la Sena visuri line,
Iubiri curate mă-mpresoară.

Parisul râde către Unul*
Și-i râde Celălalt ferice,
Când beți, o liotă de tineri
Pe umeri vrea să mă ridice.

La noi, acolo, mai frumos e,
Sărbătorească mi-e cântarea, -
Din cer Cecilia pogoară
Să-aducă-n suflet alintarea.

Aici femeile ușoare
Vor vesele să mă corupă.
Când vinul îmi stârnește somnul,
În țăndări fac această cupă.

Prin armonii crepusculare
Plutesc pe Sena. Chiar de-aceea
Sărut împătimat viața
Ca-n părul Ledei orhideea.

A.J. PUȘKIN (1790-1837)

VINUL ȘI APA

Mi-e drag, în amiaza fierbinte,
Să sorb vânturate răcori, -
Dumbrava când larg mă cuprinde
La râul cu-albastre vâltori.
Mai vine și-un vin să mă-mpace
Prieteni, ah, cui nu i-ar place
Să-l soarbă, setos, pân' la fund?

Deci am să-l blestem pe cel care
Să-arată zgârcit și meschin
Și care, cu brațe murdare,
A pus apă chioară în vin.
Blestemul pe veci să îl lege
Să-naibă nici poftă să bea
Și să mai poată alege
Ce-i vin și ce-i apă sadea!

Johan Wolfgang GOETHE (1749-1832)

CÂNTĂREȚUL

„La poartă cântă vreun drumeț?
„Pe punte ce răsună?
„Aduceți-l pe cântăreț
„Cu noi să stea, -mpreună!"
Monarhu-a spus. Un paj s-a dus.
Și a sosit. Și i s-a spus:
„Să intre-aici bătrânul!"

„Fiți salutați cinstiți boieri
„Și doamnelor prea bune!
„Frumoase stele sunt pe cer!
„Da' nu le știm pe nume.
„În sală, ce tablou măreț!
„Vă-nchideți, ochi, să nu vedeți
„Atâta strălucire!"

Bătrânul ochii și-a închis
Și-un cânt din suflet scoase. -
Cad cavalerii-n dulce vis,
Tac doamnele frumoase.
Monarhul stă și el vrăjit
De cântec. Și a poruncit
Să-i dea un lanț de aur.

„Eu, lanț de aur nu voiesc.
„Dă-l nobililor care,
„În luptă, flăcări izvodesc
„Din lănci cotropitoare.
„Povara aurlui tău
„S-o dai acelor ce, la greu,
„Duc statului povara!

„Eu cânt ca pasărea în pom
„De frunze-nconjurată.
„Din piept, al cântecului zvon
„Mi-e unica răsplată.
„Iar dacă vreai să mă desfeți
„Aș vrea să-mi dai un vin de preț,
„Într-un pocal de aur. -

El se așează. Bea din vin.
„O, dulce-nviorare!
„Ferice de acel cămin
„Ce-asemeni daruri are!
„Să-i mulțumiți lui Dumnezeu
„Precum vă mulțumesc și eu
„Pentru-acest vin de faimă!"

Martiros KRIMAȚ (? - 1683) - Armenia

VINUL

Da. Vinul vesel te va face, -
O veselie care place.
Bând, simți cum crește al tău eu
Mai mândru, mai vârtos mereu. -
Te simți puternic ca un leu.

Dar îndrăznesc să-ți dau un sfat
Din sticlă, vinul lăudat
Tu toarnă-l în pahar. Așa,
Cât e de rumen vei vedea,
Precum un foc ce nu se stinge. -
Care și-n tine se va-ncinge.

Aceasta-i și o-nvățătură:
Să nu bei vin fără măsură.
Cu vin puțin deci te adapă,
Vin înjumătățit cu apă.

Charles BAUDELAIRE (1821 - 1867)

SUFLETUL VINULUI

Cândva, spre seară, vinul cânta din butelie:
Voi înălța spre tine, ah, om domesticit,
Din temința-mi de sticlă cu ceară purpurie,
Un cântec de lumină care ne-a înfrățit.

Știu bine că pe lina colină-nflăcărată
Trudind, ți-a curs sudoarea sub soare arzător
Pentru a-mi da viață și suflet totodată
Dar nu voi fi niciunde nerecunoscător.
Căci mare mi-e plăcerea când cad către flămândul
Stomac de om al tindei, sleit de făr' de legi.
În pieptul lui fierbinte ce dulce mi-e mormântul
'ncât mă simt mai bine decât în beciuri reci.

Or, tu n-auzi refrenuri duminical cântate
Pe când speranța-n suflet frumos mi-a pâlpâit?
Cu coatele pe masă și mâneci suflecate
Tu o să mă glorifici de-a pururi mulțumit.

Căci fiului tău iată, îi dau roșeață feții
Îi dau, femeii tale, în ochi încinși, splendori
Și sunt pentru atletul înfrăgezit al vieții
Uleiul ce se-aprinde în mușchi de luptători.

Deci am să cad și-n tine cu-ambrozia din vie,
Din bob de preț al unui etern Semănător,
Că din iubirea noastră să crească-o poezie
Ce saltă către ceruri în chip de rare flori.

Rainer Maria RILKE (1875-1926)

CATRENELE DE LA VALAISANS

18
Un drum ocolitor, jucat
de-a lungul viței, drept povară
ca firul unei benți legat
jur împrejur pe-un coif de vară,

când vița e ca o bonetă
pe-un cap născocitor de vin. –
Iar vinul, flăcări de cometă
promisă anilor ce vin.

Lord BYRON (1788-1824)

BEPPO

(poveste venețiană – fragment)

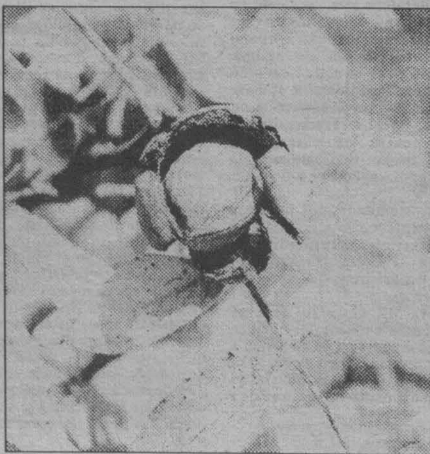
Italia, adesea păcătoasă
Îmi place mult de tot. În ea, ca-n mituri,
Lumina soarelui e radioasă
Iar vița nu se-naltă doar pe ziduri
Ci-atârnă din copaci, pe crengi, mănoasă
Îi vinul, ca-n teatre și ca-n rituri
Când primul act cu-o horă se înramă,
Ca-n Franța Sadică, sfârșește-n cramă.

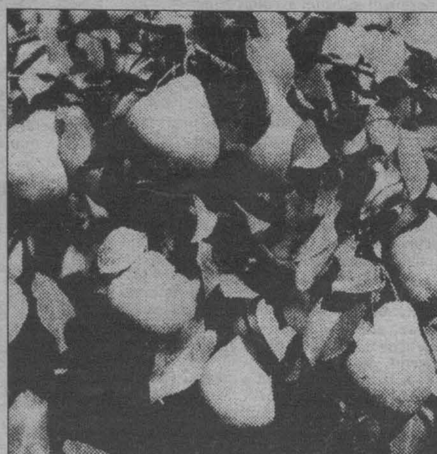
În seri tomnatice mă salt în șa
Și-ntreb valetul, când se-arată norii,
De și-a strâns bine pelerina sa.
Și-apoi pornesc anume prin podgorii.
Pe drumul vinului povara grea
De purpurii ciorchini în car de cer i-i,
Nu ca în Anglia, la noi o droaie
De care, ce scot fum și colbăraie.

Îmi place seara să beau vin, la cină,
Când soarele apune prevestind
Că a doua zi va fi din nou lumină
Și văd pe boltă raze cum se-aprind
Vizând lumina zilelor deplină
Când în pahare sâmburi se aprind
Nu ca în Londra, un furnal sever
Ce-și răspândește fumul greu spre cer

Traducerea poeziilor din paginile 1 și 16 aparține lui Alexandru ANDRIȚOIU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro